

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 1098

3. SVIBNJA 2024. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

Blagoslov žita na Markovo

Započela
114. *Dužijanca*

SADRŽAJ

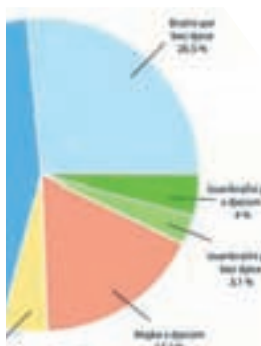
6

Lokalni izbori 2024.
**Neizvjesna suradnja
i koalicije**

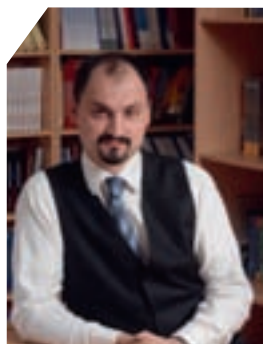
9

Popis 2022.: Kućanstva prema
obiteljskom sastavu i karakteristikama
nositelja kućanstava
**U Srbiji samačko gotovo
svako treće kućanstvo**

12

Doc. dr. sc. Neven Vidaković
**Regulativa je dovedena
do točke besmisla**

16

Obrazovanje: Prethodne generacije
**I mi smo bili dio
obrazovanja
na hrvatskom jeziku**

22

Hipoterapija i terapijsko jahanje
na *Sarić salašu*
»Kasom kroz život«

30

Luka Prstojević, umjetnik, predavač
i osnivač novosadskog KC-a *Laba*
Najbitnija je ideja

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Preradovićeve 11
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Mira Tumbas (predsjednica), vlč. Josip Ivešić,
Mirjana Stantić, Gordana Jerković, Nevenka
Tumbas, Renata Kuruc, Marica Stantić, Ama-
lija Šimunović, Željka Vukov

v. d. RAVNATELJICE:

Mirjana Trkulja
e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
Ivana Petrekanić Sič
(koordinatorka dopisne službe)
dr. sc. Jasminka Dulić
(novinarka, urednica političke rubrike)

Željka Vukov
(novinarka, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković
(novinar, urednik rubrike kultura)

Ivan Ušumović
(novinar, urednik sportske rubrike)

Zvonko Sarić
(novinar)
Jelena Dulić Bako
(novinarka)

Suzana Darabašić
(novinarka dopisništva Srijem)

LEKTOR:

Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)
Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić
(tajnice@hrvatskarijec.rs)
Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Rotografika d.o.o., Subotica

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija
u publikaciji Biblioteka
Matice srpske, Novi Sad
32+659.3(497.113=163.42)

Skeniraj
i preuzmi
aplikaciju

(Opet) o izborima

Sada i službeno: lokalni izbori u Srbiji bit će održani 2. lipnja, istog datuma kada i oni za Grad Beograd. Glasovat će se uz glavni grad i za vlast u 89 gradova i općina, a najveći broj ih je iz Vojvodine.

Najspremniji za predizbornoj utakmicu očekivano bili su naprednjaci. Kao da su u niskom startu samo čekali znak i potpisi potpore listi već su bili spremni. I već 27. travnja, samo dan nakon što je predsjednica Skupštine Srbije **Ana Brnabić** raspisala izbore, liste s imenima kandidata za lokalne zastupnike i potpisi potpore birača bile su predane lokalnim izbornim komisijama. Lista nosi naziv Aleksandar Vučić – Subotica sutra, Sombor sutra... Tako ni u borbi za vlast na lokalnu naprednjaci ništa ne prepuštaju slučaju. U svemu se mora biti prvi.

Lista je koalicijska, jer se SNS-u prikačilo još nekoliko stranaka, a među njima je kao koalicijski partner i Srpska radikalna stranka. (O imenima koja su nekada vedrila i oblačila u nekim drugim, programski sasvim suprotnim strankama, suvišno je ponovno i govoriti.)

Oni koji nisu bili tako brzi, ili bolje rečeno nisu imali takvu logistiku, imaju do 13. svibnja rok za predaju listi za lokalne izbore. Tada će biti poznat i konačan spisak stranaka koje će izaći na crtu pred svoje sugrađane.

Do tada, a možda i prije tiskanja ovog broja *Hrvatske riječi*, koji smo zbog praznika zatvorili u ponedjeljak, znat će se kadrovska rješenja u Vladi Srbije za naredne četiri godine. Vladu su u drugi plan bacila krupna vanjsko-politička pitanja, pa se proteklih tjedana rijetko tko i bavio fenomenom da više od tri mjeseca nakon izbora u kojima većina nije upitna Srbija nema novu Vladu. A i zašto bi to bila tema kada su tri mjeseca i još koji dan ipak manje od šest mjeseci koliko je trajalo iščekivanje nakon izbora 2022. godine?

A i zašto bi bila tema kada u Srbiji nije ništa neobično da se na kadrovska rješenja u Nemanjinoj 11 čeka i čeka. I u **Miloševićевой** i postmiloševićевой Srbiji. Tada se čekalo na koalicijske dogovore. A sada?

Z. V.

Objavljeni konačni rezultati izbora u Hrvatskoj

Rezultati izbora za 11. saziv Hrvatskog sabora, koji su održani 17. travnja, su konačni, utvrdilo je u ponedjeljak Državno izborno povjerenstvo (DIP). Konačne izborne rezultate DIP je utvrdio nakon proteka rokova za prigovore i žalbe.

Najviše mandata; 61 osvojio je HDZ, SDP s partnerima, odnosno koalicija Rijeke pravde, ima 42 mandata, DP 14, koalicija Mosta i Suverenista 11, platforma Možemo 10, po dva mandata imaju IDS i Nezavisna platforma sjever, te jedan zastupnički mandat stranka Fokus. Osam mandata imaju pripadnici nacionalnih manjina. Od utorka, 30. travnja, počeo je teći rok od 20 dana za održavanje prve sjednice novog Sabora, krajnji rok za nju je nedjelja, 19. svibnja. Sabor na prvo zasjedanje saziva predsjednik Republike koji ne mora čekati krajnji rok, može to učiniti i ranije, vodeći računa da ostavi dovoljno vremena da zastupnici na vrijeme dobiju pozive na sjednicu, što je bila praksa nakon svih prethodnih izbora.

Stipendije za Hrvate u Srbiji

Povjerenstvo za provedbu javnog natječaja za dodjelu stipendija studentima – pripadnicima hrvatskog naroda izvan Hrvatske za akademsku godinu 2023./24. utvrdilo je Prijedlog rang-liste 1.500 studenata dobitnika stipendije. Osim onih koji studiraju u Hrvatskoj, ove će stipendije prvi puta dobiti i pripadnici hrvatske nacionalne manjine iz Srbije koji studiraju u Srbiji. Prema Prijedlogu rang liste, u ovoj kategoriji bit će dodijeljeno 86 stipendija. Inače, za studente koji studiraju u Srbiji natječajem je bilo predviđeno 150 stipendija, a bio je podnijet 121 zahtjev. Iznos ove stipendije je mjesečno 150 eura, a isplaćuje se za deset mjeseci.

Inače, Središnji državni ured putem ovog natječaja dodjeljuje ukupno 1.500 stipendija, od čega 300 stipendija za studij u Hrvatskoj (200 stipendija za pripadnike hrvatskog naroda u Bosni i Hercegovini, 60 stipendija za pripadnike hrvatske nacionalne manjine i 40 stipendija za pripadnike hrvatskog iseljništva), 1.000 stipendija za studij u Bosni i Hercegovini, 30 stipendija za studij u Crnoj Gori, 5 stipendija za studij na Kosovu, 15 stipendija za studij u Sjevernoj Makedoniji i 150 stipendija za studij u Srbiji. Na Javni natječaj, koji je bio raspisan od 20. prosinca 2023. godine do 19. siječnja 2024., zaprimljene su 2.762 prijave. Ukupno 2.444 prijave zadovoljile su formalne uvjete.

Više informacija dostuno je na internetskoj stranici Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske: <https://hrvatiizvanrh.gov.hr>.

H. R.

Pokrajinski natječaji za poljoprivredu

Pokrajinsko tajništvo za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo objavilo je još tri natječaja za 2024. godinu. Objavljeni su natječaji za sufinanciranje opreme i su-

stava za navodnjavanje, za preradu pčelinjih proizvoda te za nabavu priključnih strojeva i opreme za organsku proizvodnju u AP Vojvodini u tekućoj godini. Tekstovi natječaja, pravilnici kao i obrasci prijave dostupni su na internetskoj stranici Tajništva: <https://psp.vojvodina.gov.rs/>.

Novi znanstveni projekt o šokačkim Hrvatima

Pokrajinsko tajništvo za visoko obrazovanje i znanstvenoistraživačku djelatnost i ove godine financirat će znanstvenoistraživačke i razvojnoistraživačke projekte koji se tiču nacionalnih manjina u AP Vojvodini. Na natječaju za navedene projekte odobren je i projekt koji se bavi vojvođanskim Hrvatima – »Uloga osjećaja pripadnosti zajednici i prostoru u zaštiti naslijeđa bačkih Hrvata Šokaca«. Projekt vodi redovita profesorica Prirodno matematičkog fakulteta u Novom Sadu (Departmana za geografiju, turizam i hotelijerstvo) dr. sc. **Snežana Besermenji**, a za realizaciju projekta bit će izdvojeno 490.000 dinara.

U pitanju je nastavak projekta »Uloga kulturnog naslijeđa bačkih Hrvata Šokaca u ostvarivanju funkcije Rezervata biosfere Mura – Drava – Dunav« kojega je tim s Departmana za geografiju, turizam i hotelijerstvo PMF-a realizirao 2023. godine. Rezultati ovog istraživanja prezentirani su i na predavanjima u Subotici i Sonti.

Za predsjednika Skupštine APV izabran Bálint Juhász

Skupština Autonomne Pokrajine Vojvodine je u nastavku prve sjednice, održane 25. travnja, donijela odluku o izboru predsjednika Skupštine AP Vojvodine, potpredsjednika Skupštine i odluku o imenovanju generalnog tajnika Skupštine. Na sjednici je donijeta i Odluka o izboru predsjednika i članova odbora Skupštine Autonomne Pokrajine Vojvodine.

Za predsjednika Skupštine Autonomne Pokrajine Vojvodine, većinom glasova zastupnika, izabran je pokrajinski zastupnik **Bálint Juhász** iz Saveza vojvođanskih Mađara.

U svom prvom obraćanju kao predsjednik Skupštine Juhász je čestitao svim pokrajinskim zastupnicima verifikaciju mandata i poželio im uspješan rad i dobru suradnju.

Zahvalio se na ukazanom povjerenju i istakao da ima veliku čast i odgovornost zajedno sa zastupnicima nastaviti raditi na očuvanju i daljem unaprjeđenju visoke razine tolerancije, kulturnog dijaloga, međusobnog uvažavanja, suradnje i efikasnosti, kao temelja dobre prakse u skupštinskom radu i u prethodnim mandatima.

FOTO: Skupština APV

Skupština je odlučila u ovom mandatu imati četiri potpredsjednika. Izabrani su: **Aleksandra Maletić, Damir Zobenica, Nemanja Zavišić i Boris Novaković.**

Skupština je za generalnu tajnicu Skupštine APV imenovala dr. sc. **Sandru Stojković**, doktora pravnih nauka.

Na kraju zasjedanja, Skupština je donijela odluku o izboru predsjednika i članova odbora Skupštine APV.

Brnabić raspisala lokalne izbore za 2. lipnja

Predsjednica Skupštine **Ana Brnabić** raspisala je za 2. lipnja lokalne izbore u još 66 gradova i općina Srbije u kojima oni nisu održani 17. prosinca 2023. godine. Time će ovi izbori biti spojeni s već raspisanim izborima za gradsku vlast u Beogradu istog dana. Raspisivanje izbora u preostalim gradovima i općinama dolazi nakon što su zastupnici Skupštine Srbije 23. travnja usvojili izmjene i dopune Zakona o lokalnim izborima koje su omogućile spajanje izbora za 2. lipnja, prenio je Radio Slobodna Europa.

Predsjednica parlamenta Ana Brnabić rekla je u petak, 26. travnja, da je raspisivanje lokalnih izbora zajedno s beogradskim rezultat »uspješnog dijaloga« i usvajanja izmjena dvotrećinskom većinom.

»Raduje me što smo iz parlamenta poslali poruku svim našim građanima da smo kao njihovi izabrani predstavnici sposobni postići dogovor usprkos svim našim razlikama«, rekla je Brnabić.

Izbori za Beograd održani su 17. prosinca, zajedno s parlamentarnim i pokrajinskim. Međutim, do njihovog ponavljanja dolazi budući da nijedna stranka i koalicija nije osvojila dovoljno mandata za formiranje vlasti.

Nešto više od mjesec dana uoči izbora oporba je podijeljena u odluci treba li na njima sudjelovati ili ih bojkotirati.

Na izbore će, kako je najavljeno, izaći Zeleno levi front, Narodni pokret Srbija, Ekološki ustanak, Demokratska stranka, Pokret slobodnih građana i Novo lice Srbije dok su Stranka slobode i pravde, Srbija centar i koalicija NADA najavile da neće sudjelovati jer smatraju kako nema dovoljno vremena da se poboljšaju izborni uvjeti do 2. lipnja.

Osim stranaka koje su sudjelovale i na prosinačkim izborima, na predstojeću izbornu utrk za vlast u Beogradu odlučio se i Pokret Kreni-Promeni, a kandidat za gradonačelnika bit će njegov programski direktor **Savo Manojlović**. Nakon izbora 17. prosinca oporba je optužila vlast za krađu, što su vladajuća Srpska napredna stranka i državni vrh odbacili. I međunarodni i domaći promatrači zabilježili su nepravilnosti na izborima.

Međunarodna promatračka misija OESS-ovog Ureda za demokratske institucije i ljudska prava (ODIHR) izdala je 25 preporuka vlastima za poboljšanje izbornih uvjeta, prenosi Radio Slobodna Europa.

Neizvjesna suradnja i koalicije

Lokalni izbori se ove godine održavaju po pravilima uvedenim neposredno prije parlamentarnih i lokalnih izbora održanih 26. travnja 2020. godine. Tada je snižen zakonski izborni prag s 5 na 3 posto važećih glasova kao uvjet za sudjelovanje u raspodjeli mandata. Pred ovogodišnje lokalne izbore DZH je pozvao DSHV na zajednički izlazak, stranke su razmijenile nekoliko priopćenja i za sada nema naznaka o tome kakve će se koalicije stvarati

Za manje od mjesec dana, 2. lipnja, građani Srbije ponovno će glasati. Ovoga puta na lokalnim i beogradskim izborima. Prema Zakonu o lokalnim izborima, izborna lista podnosi se neposredno izbornoj komisiji u pismenom i elektroničkom obliku na propisanom obrascu, a najkasnije 20 dana prije dana glasanja, odnosno do 13. svibnja.

Do tada stranke moraju prikupiti potpise i sklopiti eventualne predizborne koalicije. Hrvatske manjinske stranke, Demokratski savez Hrvata u Vojvodini i Demokratska zajednica Hrvata, najavili su izlazak na izbore.

Pred ovogodišnje lokalne izbore DZH je pozvao DSHV na zajednički izlazak, stranke su razmijenile nekoliko priopćenja i za sada nema naznaka o tome kakve će se koalicije stvarati. DZH je takav poziv uputio i pred republičke i pokrajinske izbore, ali do koalicije nije došlo. DSHV je išao u koaliciji »Ujedinjeni za pravdu« zajedno s bošnjačkom Strankom pravde i pomirenja, a DZH u koaliciji s drugim manjinskim strankama i pokretima u koaliciji »Zajedno za budućnost i razvoj – koalicija za mir i toleranciju«, sastavljenoj od 13 stranaka i pokreta. Epilog izbora je da u ovom sazivu niti na republičkoj ni pokrajinskoj razini hrvatske manjinske stranke nemaju svoje predstavnike.

Izborna pravila

Lokalni izbori se ove godine održavaju po pravilima uvedenim neposredno prije parlamentarnih i lokalnih izbora održanih 26. travnja 2020. godine. Tada je snižen zakonski izborni prag s 5 na 3 posto važećih glasova kao uvjet za sudjelovanje u raspodjeli mandata. U isto vrijeme je, da bi se očuvao broj predstavnika stranaka nacionalnih manjina, zakon uveo »bonus« – količnici stranaka nacionalnih manjina prilikom pretvaranja glasova u mandate, metodom najvećeg količnika, uvećavaju se za 35 %.

Prema Zakonu o lokalnim izborima, izbornom listom nacionalne manjine »smatra se ona izborna lista za koju je izborna komisija utvrdila da je osnovni cilj njenog podnošenja predstavljanje i zastupanje interesa nacionalne manjine, kao i zaštita i poboljšanje prava pripadnika

nacionalne manjine, u skladu s međunarodnim pravnim standardima«. Izborna komisija utvrđuje da izborna lista ima položaj izborne liste nacionalne manjine istovremeno kada je proglašava, a na prijedlog podnositelja izborne liste. Izborna komisija može zatražiti mišljenje nadležnog nacionalnog vijeća nacionalne manjine o tome može li određena izborna lista imati položaj izborne liste nacionalne manjine. Podnositelj izborne liste nacionalne manjine može biti samo politička stranka nacionalne manjine ili koalicija koju čine isključivo političke stranke nacionalnih manjina. Izborna lista može imati položaj izborne liste nacionalne manjine samo ako prema podacima posljednjeg popisa stanovništva na teritoriju jedinice lokalne samouprave žive pripadnici nacionalne manjine koje ta izborna lista predstavlja i ako je postotak pripadnika te nacionalne manjine u ukupnom broju stanovnika na tom teritoriju manji od 50 %. Izborna komisija može proglasiti izbornu listu nacionalne manjine ako podnositelj izborne liste dostavi broj potpisanih i ovjerenih izjava birača da podržavaju izbornu listu koji je dvostruko manji od broja koji se traži po općim pravilima ovog zakona i koji ovisi od broja upisanih birača u jedinici lokalne samouprave (i iznosi od 200 do 3.000, na primjer u JLS koja ima najviše 100.000 upisanih birača taj broj je 800).

Raspodjela mandata

Izborna lista nacionalne manjine sudjeluje u raspodjeli mandata i onda kada dobije manje od 3 % glasova od broja birača koji su glasali. U tom slučaju, kada se raspodjeljuju mandati primjenom sustava najvećeg količnika, količnici izbornih lista nacionalnih manjina koje su osvojile manje od 3 % glasova uvećavaju se za 35 %. Što u stvari znači ovo uvećanje i na koji način je olakšalo strankama nacionalnih manjina ulazak u lokalne skupštine u dosadašnjem razdoblju?

U znanstvenom radu pod nazivom »Posljedice izmjena zakonskog izbornog praga na predstavljenost stranaka nacionalnih manjina – lokalni izbori u Srbiji 2020. godine« **Milan Jovanović** i **Nikola Perišić** analizirali su kako su ove izmjene zakona utjecale na reprezentativnost predstavničkih tijela koja se htjela postići ovim izmjena-

ma zakona. U radu se navodi kako podaci pokazuju da nakon uvođenja ovih promjena nije došlo do rasta broja stranaka nacionalnih manjina na izborima, ali da su stranke nacionalnih manjina po pravilu osvajale veći broj mesta u lokalnim skupštinama. Osobito se to odnosi na Savez vojvođanskih Mađara kao dominantne stranke ove nacionalne manjine, u korpusu Bošnjaka i Albanaca gdje postoji izraženija stranačka kompeticija taj rast je bio manji, dok su stranke malobrojnijih nacionalnih manjina postale vidljivije u lokalnim skupštinama.

»Snižavanje izbornog praga s 5 % na 3 % birača koji su glasali je izborni inženjering vlasti sračunat da se umanje efekti bojkota izbora. Štiteći se od djelovanja izbornog inženjeringa iniciranog voljom naprednjačke većine, Savez vojvođanskih Mađara predložio je da se uvede bonus od 35 % dodatnih glasova na količnike stranaka i koalicija nacionalnih manjina prilikom raspodjele mandata. Cilj je bio da se očuva pozicija stranaka nacionalnih manjina, odnosno, broj zastupnika i vijećnika koje su osvajale u predstavničkim tijelima«, navode autori.

Bonus od 35 % dodatnih glasova na količnike stranaka nacionalnih manjina prilikom raspodjele mandata primjenjuje se samo ukoliko stranke ne prijeđu zakonski izborni prag od 3 % koji se inače na njih ne odnosi (već važi prirodni prag, odnosno broj glasova potrebnih za dobijanje jednog mandata).

»Prve analize rezultata lokalnih izbora održanih 2020. godine pokazuju nekoliko značajnih posljedica ovog rješenja. Nije primijećen rast broja izbornih lista stranaka, pa ni stranaka nacionalnih manjina, na lokalnim izborima. Ovaj ciklus nije donio prognoziranu veću fragmentaciju u lokalnim izbornim arenama. Ovakvo rješenje donijelo je strankama nacionalnih manjina općenito veći broj mandata. Predlagač, Savez vojvođanskih Mađara, osvojio je 2/3 više vijećnika u odnosu na prethodni ciklus lokalnih izbora iz 2016. godine. U slučaju stranaka Bošnjaka i Albanaca ove posljedice nisu tako izoštrene, prvenstveno zbog veće konkurencije. Bonus je omogućio

u rijetkim situacijama osvajanje vijećničkog mjesta strankama malobrojnijih nacionalnih manjina. Podaci o djelovanju bonusa za stranke nacionalnih manjina pokazuju da je on zaštitio stečene pozicije stranaka nacionalnih manjina, donio veći broj vijećnika, otvorio šanse strankama malobrojnih nacionalnih manjina da budu vidljivije u lokalnim skupštinama«, zaključuju Jovanović i Perišić.

Autori ističu i kako »glavni akteri, stranke i koalicije, posebno iz korpusa nacionalnih manjina, nisu imale dovoljno vremena za analizu potencijala bonusa i razrade strategije izbornog nastupa da ga što bolje iskoriste«.

»Drugo, izbori 2020. godine održani su u atmosferi bojkota i pandemije. To je smanjilo izlaznost birača što je dodatno utjecalo na djelovanje spomenutog mehanizma na raspodjelu mandata. Treće, potrebne su produbljenije analize konzekvenci ovog rješenja koje će uslijediti. One će usporediti djelovanje bonusa na parlamentarnim i pokrajinskim izborima, s jedne strane, i lokalnim izborima, s druge strane«, stoji dalje.

Dosadašnji rezultati na lokalnu

Izborni sustavi, broj stranaka i koalicijski partneri su se mijenjali tijekom trideset godina višestranačja, a hrvatske stranke su se s promjenljivim uspjehom uspjele izboriti za mandate. Osim DSHV-a, druge stranke su postizale vrlo skromne rezultate ali jesu osvajale određeni broj glasova.

Na portalu DSHV-a se navodi kako su »ostvareni izborni rezultati DSHV-a ovisili o mnogobrojnim čimbenicima: brojnosti, odnosno koncentriranosti hrvatskoga biračkog tijela, stranačke homogenosti, stupnja popularnosti stranke među hrvatskim stanovništvom, objektivnosti izbornog procesa, koalicijskoga nastupa, postojanja drugih hrvatskih manjinskih stranaka, izbornog sustava (većinski ili razmjerni) i dr.«. Prema podacima objavljenim na ovom portalu na prvim lokalnim izborima 1992. godine DSHV je osvojio 13 vijećničkih mjesta u Skupštini, tada

Općine Subotica. Tijekom izbornih ciklusa taj broj se mijenjao da bi na posljednjim lokalnim izborima osvojio dva mandata u Subotici. Ističe se u ovome tekstu kako je »političko središte stranke, u kojem je ostvarivala i najbolje izborne rezultate, ostala Subotica. Na općinskoj razini imao je predstavnike u subotičkoj općini. Godine 1992. – 13 vijećnika, 1996. – 3, 2000. – 5 uz još 4 vijećnika HNS-a, 2004. – 5 prema razmjernome izbornom sustavu. U somborskoj općini imali su 1992. – 1 vijećnika, 1996. – 1; 2004. – 2 i u apatinskoj općini 2004. – 1 vijećnika.

Na lokalnim izborima održanim 2008. DSHV je osvojio vijećnička mjesta u gradskim skupštinama Subotice, Sombora, Apatina i Bača. Prema koalicijskom sporazumu, DSHV je u Subotici imao šest vijećnika, koji su svoje mandate ostvarili kao kandidati liste »Za europsku Suboticu – Boris Tadić – DS - G17 plus – DSHV – SDP«. Kao

kandidati na listi »Za europski Sombor – Boris Tadić«, predstavnici DSHV-a ostvarili su tri vijećnička mandata, u Apatinu jedan i u Općini Bač jedan. Na sljedećim izborima 2012. DSHV je nastupio u koaliciji oko DS-a na listi »Izbor za bolji život – Boris Tadić«. U lokalnim skupštinama je DSHV osvojio 4 mandata u Subotici, 2 u Somboru, 1 u Apatinu, 1 u Baču i 1 u Srijemskoj Mitrovici. Međutim, taj se rezultat nije ponovio na sljedećim izborima 2016. DSHV je išao u koaliciji »Za pristojnu Suboticu – DS-DSHV-LDP-Nova« i osvojio četiri vijećnička mjesta u Subotici i u Somboru jedno. Na posljednjim održanim izborima održanim 2020. DSHV je išao u koaliciji Vojvođanski front koji je osvojio 4,98 % glasova i dobili su dva mandata, a na ove izbore izašla je i lista Hrvatski demokratski forum koji je osvojio 1,2 % glasova, ali ne i mandat.

J. D.

S kim je suradnja na izborima moguća?

Predsjedništvo Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini je 23. travnja donijelo odluku o sudjelovanju na lokalnim izborima koji će biti održani 2. lipnja. U priopćenju se, među ostalim, navodi kako je prema postojećim zakonskim rješenjima, budući ne postoje zajamčeni mandati, »samostalnim izbornim nastupom« teško osigurati političku zastupljenost. Stoga će DSHV »nastaviti graditi ona politička partnerstva u predizbornim savezima koja će jamčiti sudjelovanje autentičnih predstavnika hrvatske zajednice u procesima donošenja odluka« i da »ti savezi moraju počivati na sličnim političkim vrijednostima izabranih partnera«.

»Otvoreni smo i nadalje za suradnju s drugim političkim opcijama u hrvatskoj zajednici, s tim da osnova eventualne predizborne suradnje mora počivati na ostvarenim rezultatima u ranijim izbornim ciklusima. Čvrsto vjerujemo također da ćemo nastaviti zajednički nastupati na izborima uz podršku svih konstruktivnih institucija i organizaci-

ja Hrvata u Vojvodini. Ponovnim ostvarenjem tog našeg političkog cilja – sudjelovanjem u izborima i osvajanjem vijećničkih mandata, otklanjanje velikog broja deficita koji prate naš put prema demokratskom društvenom djelovanju u punom kapacitetu, bit će uspješno nastavljeno«, zaključuje se u priopćenju.

U priopćenju Demokratske zajednice Hrvata, koje je uslijedilo nakon tog priopćenja se navodi:

»Koliko god smo iznenađeni (ako smo uopće dobro razumjeli), pozivom DSHV na pregovore oko izlaska na lokalne izbore 2. lipnja 2024. toliko je to moguća potvrda dosadašnjih naših nastojanja da se svi Hrvati objedine oko zajedničkog političkog cilja, a to je snažnija participacija naših sunarodnika u svim sferama političkog života u Srbiji. Otvoreni smo, i bez ikakvih uvjetovanja, razgovarati s DSHV-om i ostalim činiocima ukupnog društvenog i političkog života Hrvata u Srbiji. U očekivanju vašeg poziva na razgovore, srdačan pozdrav i svako dobro«.

Do zaključenja ovog broja našeg tjednika nismo uspjeli dobiti odgovor ni od jedne niti druge stranke vide li mogućnost zajedničkog nastupa na izborima, odnosno u kakvim savezima/koalicijama izlaze na izbore.

Popis 2022.: Kućanstva prema obiteljskom sastavu i karakteristikama nositelja kućanstava

U Srbiji samačko gotovo svako treće kućanstvo

Udio neobiteljskih u ukupnom broju kućanstava je, u razdoblju između dva popisa, porastao s 24 % (Popis 2011.) na 32 % (Popis 2022.), što je direktna posljedica povećanja broja samačkih kućanstava

Od ukupno 2.589.344 kućanstava u Srbiji, obiteljskih kućanstava, odnosno kućanstava koja u svom sastavu imaju najmanje jednu obitelj, ima 1.757.507 (67,9 %), dok je neobiteljskih kućanstava 831.837, odnosno 32,1 % (773.945 samačkih i 57.892 višechlanih neobiteljskih kućanstava).

Većina obiteljskih kućanstava (87,2 %) u svom sastavu ima samo članove obitelji, dok 12,8 % obiteljskih kućanstava osim članova obitelji ima i druge članove kućanstava koji ne pripadaju nijednoj obitelji.

Kod obiteljskih kućanstava najzastupljenija su kućanstva s jednom obitelji (92,2 %), dok je udio kućanstava s dvije ili više obitelji 7,8 %.

Kod kućanstava s jednom obitelji (1.619.945) najzastupljeniji tip obitelji je »bračni par s djecom« (44,4 %), slijede tipovi obitelji »bračni par bez djece« (26,5 %), »majka s djecom« (17,2 %), »otac s djecom« (4,7 %), »izvanbračni par s djecom« (4 %) i »izvanbračni par bez djece« (3,1 %).

Udio neobiteljskih u ukupnom broju kućanstava je, u razdoblju između dva popisa, porastao s 24 % (Popis 2011.) na 32 % (Popis 2022.), što je direktna posljedica povećanja broja samačkih kućanstava s 555.467 (Popis 2011.) na 773.945 (Popis 2022.). Također, značajnija promjena zabilježena je i kod udjela obitelji tipa »bračni/izvanbračni par s djecom« koji je smanjen s 36,4 % (Popis 2011.) na 30,3 % (Popis 2022.) i kod udjela kućanstva s dvije obitelji – pad s 8,4 % (Popis 2011.) na oko 5 % (Popis 2022.).

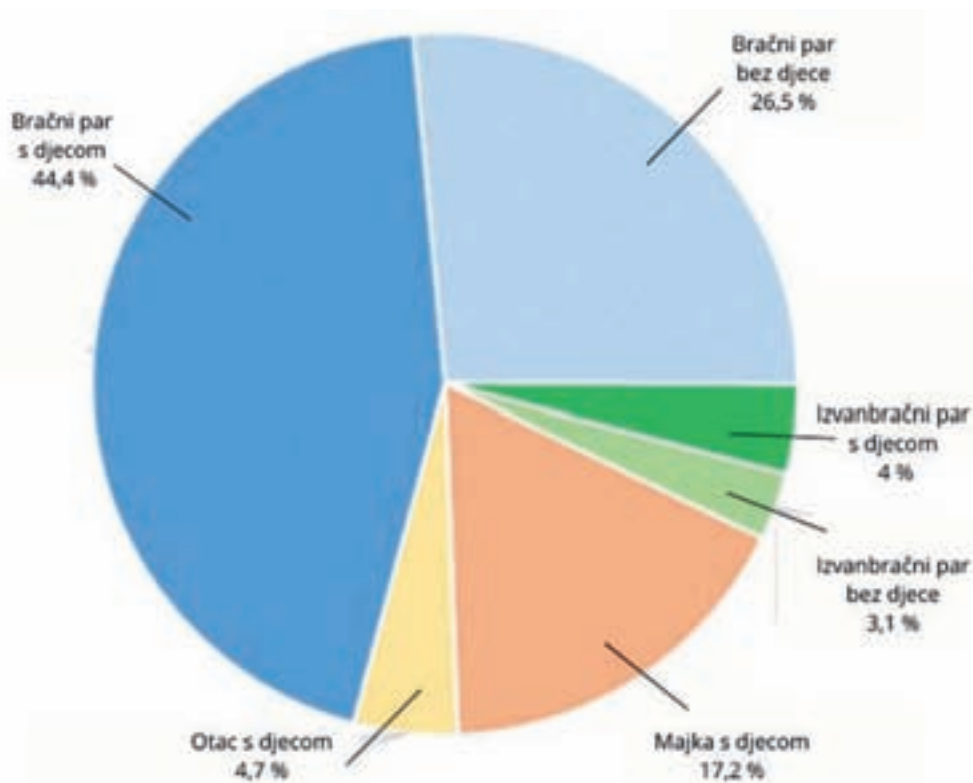
Rezultati Popisa 2022. pokazuju da je u 63 % kućanstava osoba na koje se vodi kućanstvo muškog spola. Razlika

u korist muškaraca još je izraženija ako se posmatraju samo obiteljska kućanstva. Naime, u 72 % obiteljskih kućanstava osoba na koju se vodi kućanstvo je muškarac, a u 28 % kućanstava žena.

Kod neobiteljskih kućanstava više nositelja kućanstava je ženskog spola (u 55,6 % kućanstava osoba na koju se vodi kućanstvo je žena, a u 44,4 % kućanstava muškarac), prije svega zbog većeg broja žena starih 65 i više godina koje žive same.

Osoba na koju se vodi kućanstvo u prosjeku ima 56,7 godina, s tim što je u naseljima gradskog tipa prosječna starost nositelja kućanstva 55,3 godine, a u ostalim naseljima nositelj kućanstva u prosjeku ima 59,4 godine.

Izvor podataka: Republički zavod za statistiku
J. D. B.

Kućanstva s jednom obitelji prema tipu obitelji

Izbori za Europski parlament u Hrvatskoj

Za 12 mjesta u EU parlamentu natječe se 25 lista

Nakon mjeseci neslužbene, u Hrvatskoj je počela službena izborna promidžba za europske izbore koji će biti održani 9. lipnja. Državno izborno povjerenstvo (DIP) je 24. travnja poslijepodne na svojoj mrežnoj stranici objavilo zbirnu listu pravovaljanih lista i time označilo početak službene promidžbe, prenosi HRT. Izbori u lipnju bit će četvrti europski izbori za Hrvatsku. Prvi su održani 14. travnja 2013. godine, prije službenog ulaska u EU-u, 1. srpnja te godine. Tada je birano 12 za-

alnog europarlamentarca **Ladislava Ilčića** i influenserice **Nine Skočak**, za koje je trebalo skupiti po 5.000 potpisa. HDZ-ovu listu nosi **Andrej Plenković**, Mostovu **Božo Petrov**, DP-ovu **Ivan Penava**, SDP-ovu koalicijsku **Bi-ljana Borzan** itd.

Sudionici europskih izbora u promidžbi po listi ne smiju potrošiti više od 530.891 eura. Osim vlastitim sredstvima, promidžbu mogu financirati i donacijama, političkoj stranci te nezavisnoj listi fizičke osobe mogu doni-

rati do 3.981 eura, a pravne do 26.544 eura. S prosječno 50 godina, hrvatski kandidati lipanjskih europskih izbora najstariji su u četiri izborna ciklusa. Na izborima 2013. u prosjeku su imali 46 godina, godinu poslije 45, a 2019. godine 48.

Najmlađi kandidat i kandidatkinja su s liste Stranke Ivana Pernara, imaju po 19 godina i nisu poznati široj javnosti. Najstariju kandidatkinju, 83 su joj godine, ima stranka Zelena alternativa ORaH, a najstarijeg kandidata (80) Autohtona Hrvatska straka prava **Dražena Keleminca**. Od 300 kandidata samo je 29 onih koji imaju manje od 30 godina, ni deset posto (9,67), a starijih od 30 je 271 (90,33 posto). Žena je manje (139) nego muškaraca (161), izraženo u postotcima odnos je 46,3 posto prema 53,7 posto.

Predlagatelji svih 25 pravovaljanih lista poštovali su načelo da na njima muškarci i žene budu uravnoteženo zastupljeni, na svakoj je listi najmanje pet žena, odnosno muškaraca, pa se DIP ovoga puta neće morati baviti prijavama DORH-u i pravobraniteljici za ravnopravnost spolova, a posljedično nikome neće prijetiti kazna od 6.636 eura.

DIP je pozvao u petak medije da ravnomjerno i uravnoteženo izvještavaju o kandidatima za europske izbore, nakon što su zaprimili nekoliko prigovora sudionika izbornog procesa koji prigovaraju da se nastavlja praksa s izbora zastupnika u Hrvatski sabor, da se pojedini izborni sudionici prilikom izvještavanja o izborima članova u Europski parlament stavljaju u nepovoljniji položaj od drugih izbornih sudionika, odnosno da svi izborni sudionici nisu na jednak način zastupljeni u medijima.

U vezi s tim, DIP je pozvao medije da tijekom službene izborne promidžbe, koja traje od 24. travnja 2024. do 7. lipnja 2024. u 24 sata, osiguraju što ravnomjerniju zastupljenost u medijima svih političkih stranaka i kandidacijskih lista grupa birača koje sudjeluju u izbornoj utakmici.

FOTO: Hina.hr

stupnika, a mandat im je trajao samo godinu jer su se iduće, 2014. održavali redovni europski izbori. Posljednji europski izbori održani su u svibnju 2019. godine.

Za 12 mjesta u Europskom parlamentu natjecat će se 25 lista, 23 stranačke i dvije nezavisne, koliko ih je DIP i zaprimio, a na kojima su imena 300 kandidata. U odnosu na izbore iz 2019., manje je i lista i kandidata, tada su se za naklonost birača natjecale 33 liste i 396 kandidata. Svi oni biračima se službeno mogu predstavljati 44 dana, do petka, 7. lipnja, u ponoć kada nastupa dvodnevna izborna šutnja.

Za razliku od nedavnih parlamentarnih izbora, gdje zakon za kršenje šutnje nije propisao kaznu, na europskim izborima to se kršenje novčano kažnjava. Fizička osoba, a to su i građani, koja prekrši šutnju mogla bi ostati bez 398 eura, izborni kandidat od 1.327 do 3981 eura, a pravna osoba, npr. politička stranka od 13.272 do 66.361 eura. Uz liste političkih stranaka i koalicija, Hrvatske demokratske zajednice, Mosta, Možemo, Domovinskog pokreta, Socijaldemokratske partije i drugih, za mjesto u Europskom parlamentu natjecat će se i dvije nezavisne, aktu-

Istraživanje UNS-a i NUNS-a

Autocenzura i pristici na novinare

Polovina anketiranih novinara podlegla je autocenzuri, a trećina se suočavala s prijetnjama; svaki treći novinar koji je sudjelovao u anketi o slobodi medija i sigurnosti novinara naveo je da mu je prošle godine priječeno zbog novinarskog rada, rezultat je istraživanja »Iza naslova: Prijetnje, napadi i pritisci na novinare u Srbiji«, provedenog u suradnji s UNS-om i NUNS-om i uz potporu Vijeća Europe i Europske unije.

Istraživanje o sigurnosti novinara u 2023. godini zasnovano je na anketi u kojoj je sudjelovalo 130 novinara i medijskih radnika. Autor izvještaja je **Ivo Čolović**. Najčešći vid represije koji su novinari navodili su institucionalni pritisci (46,2 posto) u koje se ubrajaju onemogućavanje pristupa medijskim događajima i zlouporaba položaja nadležnih tijela. Drugi najčešći vid ugrožavanja slobode medija su ekonomski pritisci ili nesigurnost posla (40,2 posto), a prate ih verbalne prijetnje (30,5 posto). Novinari koji izvještavaju o nezakonitim radnjama i korupciji uglavnom su navodili da su prijetnje prijavljivali policiji i tužiteljstvu, dok su novinari koji izvještavaju o dnevnim aktualnostima u najvećoj mjeri navodili da nisu prijavili prijetnje. Reagiranje nadležnih tijela u slučajevima prijavljenih prijetnji gotovo svi novinari ocijenili su kao neadekvatno (90 posto). Najveći broj prijetnji, kako su naveli ispitanici, dolazio je od anonimnih pošiljatelja (14,1 posto), građana koji se izjašnjavaju kao pristalice neke političke stranke (14,1 posto) i javnih dužnosnika (13,1 posto). Svaki četvrti novinar koji je bio izložen prijetnjama, napadima i pritiscima naveo je da su ove situacije utjecale na

njegovo fizičko zdravlje, dok je 40 posto ispitanika primijetilo anksioznost, osjećaj nelagode i strepnju.

Više od polovine anketiranih novinara priznalo je da su odustali od objavljivanja nekog medijskog sadržaja koji su proizveli. Kao najčešće razloge za ovakvu odluku novinari su navodili strah za sigurnost, pritisak od poslodavca i etičke dileme. Do samocenzure u najvećoj mjeri dovode politički i ekonomski pritisci. Ipak, kada su direktno upitani utječu li vlasnici na samocenzuru svojim neprikladnim postupcima, ispitanici su bili podijeljenih mišljenja. Polovina je tako smatrala da vlasnici nemaju utjecaja na odluku novinara da nešto ne objavi, dok je polovina smatrala da ovaj utjecaj ipak postoji. U istraživanju su na osnovu odgovora ispitanika izdvojena tri elementa koja bi mogla dovesti do smanjenja autocenzure. U pitanju su veći utjecaj javnosti i zalaganje za slobodu medija, reguliran pravni status i poboljšana pravna zaštita novinara. Iako nedostatak pravne zaštite nije prepoznat kao jedan od glavnih faktora koji dovode do autocenzure, novinari smatraju da bi poboljšanje pravnog okvira i zaštita novinara ipak doprinijeli smanjenju samocenzure među novinarima. Osim porasta samocenzure, kako se navodi u istraživanju, zabrinjavajući podatak je i da je 40 posto novinara navelo da se suočava s digitalnim uznemiravanjem. Kao najčešće oblike digitalnog uznemiravanja novinari su naveli sajber nasilje, uznemiravanje putem objava i komentara i lažno predstavljanje.

(UNS)

Doc. dr. sc. Neven Vidaković

Kako EU gubi politički i ekonomski globalni značaj mora doći i do destabilizacije političkoga sustava. Tisuće ljudi sjede u uredu i kreiraju u svojim glavama svijet koji ne postoji, zatim na temelju toga imaginarnoga svijeta donose beskonačne propise koje nitko više ne može pratiti. Rezultat toga je uništenje poljoprivrede u trenutku kada nam je hrana najpotrebnija. Političari moraju upravljati procesima i kreirati povoljnu strukturu ekonomije, a ne kreirati Društvo podređeno političarima. To vrijedi i za Hrvatsku i za EU i za Srbiju. Nepostojanje investicijske alternative nužno tjera građane da ulažu novac u nekretnine. To se može promijeniti samo s razvojem tržišta kapitala. Treba se boriti protiv strukturne inflacije povećanjem samodostatnosti i razvojem, a ne uništenjem vlastite ekonomije

Regulativa je dovedena do točke besmisla

Intervju vodila: Jasminka Dulić

» **O** dvojenost politike od realnosti se najbolje očitava u izjavi **Ursule von der Leyen** o prosvjedima seljaka. Na upit seljaka zašto prosvjeduju, seljaci kažu: protiv politika Europske komisije i Ursule von der Leyen. Kada su pitali Ursulu von der Leyen zašto seljaci prosvjeduju, ona je rekla: zbog klimatskih promjena«, kaže za *Hrvatsku riječ* ekonomist dr. sc. **Neven Vidaković**.

Profesor je na Zagrebačkoj školi ekonomije i managementa, ali i čovjek s velikim iskustvom u bankarskom i investitorskom svijetu. S njim smo razgovarali o trenutnom stanju ekonomije u svijetu i regiji. Prepoznatljiv je po vrlo jasnom i otvorenom načinu govora i kritikama usmjerenim prema političarima koji upravljaju ekonomijama kako Europske unije tako i država članica. No, on tvrdi kako nije »kritičan nego nema kloniran um i nije

ekonomski klon da stalno ponavlja iste stvari bez razuma».

Kako vidi trenutno stanje ekonomije u svijetu, u EU i u državama regije pročitajte u intervjuu.

► **Kako vidite trenutno stanje svjetske ekonomije? Krenimo sa Sjedinjenim Američkim Državama.**

Trenutno je stanje velikoga ekonomska preslagivanja. Zapadni svijet koji se okuplja oko G7 je u dubokoj krizi. Sjedinjene Američke Države imaju velikih problema s državnim dugom i već je mjesecima u političkoj paralizi. Dolaskom **Trumpa** na vlast to se možda promijeni ako republikanci pobijede i u Senatu i u Kući predstavnika, ali to tek treba vidjeti. Državni dug SAD-a je postao globalni problem. SAD mora naći na godišnjoj razini oko dva bilijuna dolara za vlastite potrebe, a države koje su prije kupovale njihov dug sada to više ne rade. Kina ne želi, a EU ne može financirati svoje deficite. Tako da SAD mora samostalno financirati svoj dug. Na razini od 10 % BDP-a to je jako teško i ne može trajati godinama. Zbog vlastitoga duga SAD će morati napraviti fiskalnu konsolidaciju i smanjiti državnu potrošnju. Kada to krenu raditi, ući će u recesiju i to će imati velike posljedice za zapadni svijet. Tokovi novca će se okrenuti i nastupit će globalna nelikvidnost. Takvo stanje je posebno loše za male ekonomije kao što su naše.

► **Kakvo je stanje u Europskoj uniji i ostatku svijeta?**

S druge strane, EU je u stagflaciji, nije u stanju generirati ekonomski rast, a monetarna politika onemogućuje ozbiljan razvoj u ovome trenutku. Pri tome političari u EU još uvijek nisu shvatili da se je svijet promijenio i da Europa više nije centar svijeta. Svijet se više ne okreće oko EU. Ostatak svijeta okupljen je oko BRIC zemalja, posebno Kine. Taj ostatak svijeta raste i ubrzano se razvija, dok je EU zapala u san o vlastitoj važnosti koji više ne postoji. Kinezi su u mnogim poljima preuzeli primat i sada okupljaju druge zemlje oko sebe kako bi preuzeli globalni primat. Činjenica da SAD više ne može držati korak s Kinom se jasno očituje u raznim politikama kojima nastoje smanjiti trgovinsku razmjenu s Kinom, sve pod izlikom nacionalne sigurnosti. Nemojte zaboraviti: kada se velika nacija poziva na nacionalnu sigurnost kada se radi o slobodnoj trgovini, onda je to uvijek znak slabosti.

► **U kakvom je stanju danas Europska unija? Kritizirali ste birokratizaciju i regulativu EU, kakve su tendencije danas?**

EU je u ozbiljnoj krizi. Čak i veliki zagovaratelji EU kao **George Soros** kažu da ovakva EU više nije održiva, barem ne na način na koji trenutno funkcionira. Regulativa je dovedena do točke besmisla. Tisuće ljudi sjede u uredu i kreiraju u svojim glavama svijet koji ne postoji, zatim na temelju toga imaginarnoga svijeta donose beskonačne propise koje nitko više ne može pratiti. Rezultat toga je uništenje poljoprivrede u trenutku kada nam je hrana najpotrebnija. Odvojenost politike od realnosti se najbolje očitava u izjavi Ursule von der Leyen o prosvjedima seljaka. Na upit seljaka zašto prosvjeduju, seljaci kažu:

protiv politika Europske komisije i Ursule von der Leyen. Kada su pitali Ursulu von der Leyen zašto seljaci prosvjeduju, ona je rekla: zbog klimatskih promjena. Političari jednostavno sve okreću u svoju korist i stavljaju sebe u centar svega, a ne narod. Takvo stanje mora rezultirati »događanjima naroda« i velikim političkim previranjima. Mi smo sada svjedoci tih previranja, a onda će se samo povećavati.

Ekonomist, dr. sc. Neven Vidaković diplomirao je 2003. na University of Michigan u Ann Arboru (SAD) ekonomiju i financijsku matematiku. Nakon diplome radi prvo kao broker derivatima u Clevelandu, a nakon toga i kao trgovac derivatima u Chicagu. U SAD-u je položio FINRA ispite u svezi trgovanja dionicama, futuresima, opcijama i drugim derivatima i upravljanja podružnicom trading firme. U Hrvatsku se vraća 2005. i radi u bankarskom sektoru. Godine 2013. postaje prodekan za kvalitetu, razvoj, stručnu i znanstvenu djelatnost na Visokom učilištu Effectus – visokoj školi za financije i pravo. Od siječnja 2017. postaje izvršni direktor za portfelja u *Platinum Investu* i profesor na Zagrebačkoj školi ekonomije i managementa, a od lipnja 2018. je predsjednik uprave *Platinum Investa*. Neven Vidaković magistrirao je 2007. na Ekonomskom fakultetu Sveučilišta u Ljubljani, a doktorirao 2013. na Ekonomskom fakultetu Sveučilišta u Mariboru. Njegov znanstveni rad usmjeren je na monetarnu politiku male otvorene ekonomije i utjecaj monetarne politike na realnu ekonomiju. Objavio je brojne znanstvene i stručne radove kao i monografije o bankarstvu, financijskim tržištima, monetarnim politikama i drugim temama.

► **Rekli ste kako su paralele između Jugoslavije 80-ih i Europske unije danas zapanjujuće. Na što ste mislili?**

Početkom 1980-ih socijalistička paradigma je došla do svoga vrhunca. Imate tri primjera odluka. Istočni blok se nije mogao promijeniti zbog ukorijenjene ideologije. Kinezi su rekli »kapitalizam da, demokracija ne« i vidimo danas kako stoje. Jugoslavija je imala razvijeno tržište i bila je ekonomski otvorena. Pa 1960-ih **Đuro Đaković** je imao join venture s *General Electricom*, 1972. godine u Jugoslaviji je izašla knjiga oca neoliberalizma **Miltona Friedmana**, ali 1980-ih Jugoslavija mijenja smjer. Okreće se birokratizaciji i centralnom planiranju. Kako resursi postaju sve oskudniji (nema deviza) pojačava se ekonomska nestabilnost kroz politički nacionalizam. Znamo kraj. Sve to imate danas. Mađar jednostavno neće da mu netko iz Moskve (čitaj Bruxellesa) vodi život. Svi u EU gledaju samo sebe, a ne EU. Kako EU gubi politički i ekonomski globalni značaj mora doći i do destabilizacije političkoga sustava.

► **Koja je onda budućnost EU?**

Imate ozbiljnu ekonomsku krizu koja se rješava povećanom birokratizacijom i regulacijom, a ne ekonomskim napretkom. Regulativa će biti sve veća i veća. Već su počeli prosvjedi. Slično kao i u Jugoslaviji sredinom 1980-ih. Nakon EU parlamentarnih izbora doći će do političke blokade u institucijama EU isto kao što je došlo do paralize kasnih '80-ih u Jugoslaviji. Politička paraliza će još više usporiti sistem i prebaciti problem na narod. Kao rezultat nemiri i prosvjedi će se pojačati. U političkom smislu već imamo značajno razilaženje pojedinih država od centralne politike kao što smo imali i u Jugoslaviji. Tako da će se nemiri i nestabilnosti samo povećavati. Ekonomska nestabilnost izazvana strukturnom inflacijom će uskoro početi izazivati političku nestabilnost.

► **Kako ocjenjujete danas monetarnu i ekonomsku politiku koju vodi Europska centralna banka?**

Monetarna politika ECB-a je izrazito destruktivna. ECB provodi previše restriktivnu monetarnu politiku. Previše novca je povučeno iz optičaja i ekonomije više ne mogu

normalno funkcionirati. Pri tome ECB kaže da će nastaviti povlačiti novac i u 2025. godini. Činjenica da nema ekonomskoga rasta, da potrošnja građana pada, inflacija je kontinuirano iznad 2 %, samo pokazuje da ECB ne može shvatiti da izvori inflacije nisu monetarni i da se ne mogu riješiti monetarnim tehnikama. Rezultat toga je destrukcija privrede u trenutku kada su investicije u razvoj i nove tehnologije najpotrebnije.

► **Vrlo ste kritični prema ekonomskoj politici koja se vodi u Hrvatskoj. U čemu vidite najveće probleme?**

Nisam kritičan nego nemam kloniran um i nisam ekonomski klon da stalno ponavljam iste stvari bez razuma. Ekonomija u kojoj industrijska i poljoprivredna proizvodnja kolapsiraju nije jaka i otporna ekonomija. To nije kritika nego iznošenje ekonomskih podataka. Tako da klonirana priča o tome kako povlačimo sredstva iz EU i zato smo super nije ozbiljna analiza ekonomije. Da je ekonomija super, ne bi 400.000 ljudi odselilo iz Hrvatske.

► **Kako građani jedne zemlje mogu jednostavno procijeniti i ocijeniti ekonomsku politiku i programe koje predlažu političari? Drugim riječima: kako da prepoznaju hoće li biti poboljšanja ili ne za njih? Koji su najvažniji pokazatelji stanja ekonomije koje treba gledati – bruto društveni proizvod ili koji drugi?**

Građani ne mogu ocijeniti ekonomske programe, jer ekonomski programi samo daju prazna obećanja, a ne viziju društva. Recimo, svi politički programi kažu: ekonomski rast, rast plaća, uređenija država i slično. Neki ponekada daju i nekoliko konkretnih brojki, ali to je sve. Gledano iz ovoga kuta svi programi su isti. Nitko ozbiljan ne nudi povećanje korupcije. Sve to rezultira da se i vlast ponaša kao reakcija na događaje izvana, a ne kao netko tko upravlja društvom i nacijom. Političari moraju upravljati procesima i kreirati povoljnu strukturu ekonomije, a ne kreirati društvo podređeno političarima. To vrijedi i za Hrvatsku i za EU i za Srbiju.

► **Ako 80 % investicija dolazi iz EU fondova, što to znači za Hrvatsku? Kakva je situacija s drugim zemljama članicama EU, povlače li i oni ta sredstva u tolikoj mjeri?**

Da. Hrvatska je u stanju teške ovisnosti o drugima. Zato i imamo rast BDP-a, a pad industrijske proizvodnje. Rast BDP-a dolazi od investicija financiranih EU sredstvima, ali te investicije ne otvaraju nova radna mjesta niti kreiraju otpornost ekonomije. Zato i imamo pad industrijske proizvodnje, a rast BDP-a. Mi EU sredstvima popravljamo zidove i obnavljamo spomenike. Istina, jeste da gradimo i nešto infrastrukture, ali tu infrastrukturu nema tko koristiti. Na taj način privremeno kreiramo rast BDP-a, ali taj rast će i nestati kada presahnu EU fondovi.

► **Kakav ekonomski model slijedi posljednjih godina Hrvatska?**

Model kreiranja povećanja ekonomske i politike ovisnosti o EU. Pri tome glavna karakteristika toga modela je stav vladajućih i institucija da su Hrvati u stvari glup i nesposoban narod kojima trebaju upravljati stranci. Takav stav već godinama zastupaju klonirani ekonomisti, a vlada **Andreja Plenkovića** je provođenje ovoga stava dovela do savršenstva. Cijele grane industrije su uništene samo kako bi se povećala ovisnost o EU.

► **Rekli ste kako je u Hrvatskoj potrebno razviti tržište kapitala kako bi građani mogli imati i druga ulaganja osim u nekretnine i držanje novca u banci. Zašto se tržište kapitala toliko sporo razvija u bivšim realsocijalističkim zemljama? Je li to neko naslijeđe socijalizma ili nečiji interesi?**

Razvija se sporo, jer model razvoja koji se primjenjuje nije prikladan i nema smisla. Postoji točna formula kako se razvija tržište kapitala. Nju nije teško primijeniti, ali je netko mora primijeniti. Dok je ne primijeni, ne može doći do razvoja tržišta kapitala. Zato i imamo značajan rast cijena nekretnina, jer ljudi nemaju gdje staviti štednju koju im jede inflacija. Nepostojanje investicijske alternative nužno tjera građane da ulažu novac u nekretnine. To se može promijeniti samo s razvojem tržišta kapitala.

► **Ako bi se usporedile ekonomske situacije u državama bivšeg istočnoeuropskog bloka, koje države vode uspješnu a koje manje uspješnu ekonomsku politiku po Vašem mišljenju?**

Poljska i Češka najuspješniju. Zatim idu Mađarska i Slovenija. Ostali vode manje uspješnu politiku. Uspješnost ekonomske politike se najbolje može vidjeti po tome koliko ljudi želi odseliti iz država. Što je veće iseljavanje, to je manje uspješna ekonomska politika.

► **Mogu li se uspoređivati ekonomije država u našoj regiji (države sljednice bivše SFRJ), država koje su članice EU i koje nisu? Vrlo su slične poruke političara, veće mirovine, veće plaće, stabilnost, a kako Vi kao ekonomist vidite sličnosti i razlike?**

Definitivno se mogu uspoređivati. Posebno po navedenim kriterijima. Na primjer, Hrvatska od 2013. od kada je ušla u EU do 2019. ima manje stope rasta od Bosne i Hercegovine i Albanije. Prema tome, pitanje je je li onda ulazak u EU donio ekonomski rast. Primarna sličnost jeste u tome da nastoje pronaći svoje mjesto pod ekonomskim suncem i da mnogima to ne uspijeva. BiH je posebno komplicirana zemlja. Makedonija je imala jako puno problema s Grčkom što je blokiralo njihov ulazak u euroatlanske integracije. Sve to su kočnice prema stabilnoj i dobroj ekonomiji. Možda je najveći problem što nakon SFRJ svi su znali što neće, ali nitko nije imao jasnu viziju što hoće i kako napraviti novu državu nakon SFRJ, osim možda Slovenaca.

► **Kazali ste da se bankarski sektor zatvorio, da će biti manje kredita za investicije. Ako nema investicija, kako da se razvija ekonomija?**

Jako slabo. Banka kada ne želi plasirati kredite, to može napraviti na dva načina. Može dići kamatnu stopu,

što su mnoge banke u EU već napravile. Drugi način je otežati uvjete kreditiranja. Banke su i to također napravile. Smanjeno kreditiranje znači da ima manje investicija u ekonomiji i s time i manje ekonomskoga razvoja. Posebno je važno naglasiti da se nalazimo u razdoblju kada nova tehnologija u obliku umjetne inteligencije značajno unaprjeđuje poslovanje. Isto vrijedi i za zelene tehnologije. Pad investicija i ekonomsko zaostajanje u ovome trenutku znači da će EU biti ekonomski hendikepirana naspram Kine i SAD-a sljedećih nekoliko desetljeća.

► **Što će biti s inflacijom u idućim godinama?**

Svima osim ECB-u je jasno da se nalazimo u strukturnoj inflaciji. Znači da je glavni izvor inflacije promjena ekonomske strukture do koje dolazi zbog deglobalizacije. U takvom stanju borba protiv inflacije dizanjem kamatnih stopa samo šteti ekonomiji. Inflacija ne može u EU pasti ispod 2 %, osim ako ne dođe do velike krize i značajnoga pada BDP-a. Prema tome, treba se boriti protiv strukturne inflacije povećanjem samodostatnosti i razvojem, a ne uništenjem vlastite ekonomije. Upravo zato je politika ECB-a koja povećava nelikvidnost u ekonomiji štetna.

► **Kako se SAD bori sa strukturnom inflacijom?**

Američka centralna banka FED je već odustala od ciljne inflacije i fokusiraju se na ekonomski rast. U svojim komunikacijama FED je promijenio način obraćanja i ciljeva monetarne politike. Tako da FED sada kaže da je inflacija dugoročno 2 %, pri tome ako uzmete posljednjih 20 godina, onda možete nekoliko godina imati inflaciju iznad 5 % i još uvijek u prosjeku biti ispod 2 %. Prema tome, FED je tolerantan na povišenu inflaciju oko 4 % i ne želi uništiti ekonomski razvoj. Osim toga, SAD je prepoznao važnost samodostatnosti i sada regulativnom nastoje prebaciti proizvodnju nazad u SAD. EU to još nije prepoznala i nastoji regulativnom postići zelenu tranziciju. Zelena tranzicija se može postići samo ekonomskim napretkom, a ne uništenjem proizvodnje.

► **U svojim nastupima ste kritični prema zelenoj tranziciji i politici odrasta. Zašto?**

Nisam kritičan prema zelenoj tranziciji. Trebamo raditi sve da naš planet trpi što manje štete. Kritičan sam prema nepotrebnoj destrukciji. Kinezi provode zelenu tranziciju kroz inovaciju i povećanje učinkovitosti. EU provodi zelenu tranziciju kroz destrukciju proizvodnih kapaciteta i politiku takozvanoga odrasta. Znači, aktivno se radi na tome da se smanji ekonomski rast i uzročno-posljedično standard građana. Mislim da je nama svima na ovim prostorima dosta smanjenja standarada.

► **Nakon završenih izbora kako vidite budućnost Hrvatske, osobito u ekonomskom pogledu?**

To ovisi tko će formirati novu vladu. Ako je formira Andrej Plenković, onda ćemo imati sve po starome. S time da će u sljedećem mandatu dotok sredstava iz EU fondova stati i cijela politika ovisnosti o EU će se urušiti. Ako netko drugi formira novu vladu, onda imamo šanse za promjene i za jednu drugačiju Hrvatsku. Sve to tek trebamo vidjeti.

Prethodne generacije

I mi smo bili dio obrazovanja na hrvatskom jeziku

»Na kraju mogu reći da je odabir obrazovanja na hrvatskom jeziku pravi put za one koji žele naučiti o kulturnom naslijeđu i identitetu svog naroda, a ujedno i dobiti obrazovanje koje će ih pripremiti za dalja akademska ostvarivanja«, rekao je Krunoslav Piuković

Kao što smo već više puta pisati, od jeseni će u školske klupe sjesti 23. generacija učenika u cjelovitoj nastavi na hrvatskom jeziku. Prve generacije sada upisuju svoju djecu u vrtiće i osnovnu školu, a neke su na fakultetima, radnim mjestima, specijalizacijama...

Povod za razgovor s ovim mladim ljudima je vrlo jasan: htjeli smo vidjeti gdje su i što oni rade danas, kako danas vide obrazovanje na hrvatskom jeziku te što im je to značilo nekad, a što danas.

I danas je važno praktično znanje

U sustavu obrazovanja na hrvatskom jeziku bila je i danas već dr. **Violeta Rudić Vranić**. Svojim radom i upornošću bila je među najboljim studentima Medicinskog fakulteta u Novom Sadu. Obavila je pripravnčki staž, također u Novom Sadu, te je prošloga tjedna položila i državni ispit. Temelje svog obrazovanja dobila je upravo u hrvatskim odjelima, ali istini za volju njen uspjeh je, kao i kod drugih, isključivo rezultat njenog rada.

»Završila sam OŠ *Matko Vuković* i Gimnaziju *Svetozar Marković* opći smjer na hrvatskom jeziku, a nakon toga sam se odlučila za studije na Medicinskom fakultetu u Novom Sadu. Spremajuci prijemni ispit za studij medic-

ne imala sam strah da zaostajem po pitanju gradiva za učenicima koji su pohađali prirodno-matematički smjer. Međutim, kada s ove distance pogledam, zadovoljna sam obrazovanjem koje sam stekla u osnovnoj i srednjoj školi. Profesori su nam na pravi način prenijeli gradivo, naučili nas kako učiti i ono što smatram najvažnijim: stekli smo radne navike koje su mi puno pomogle na fakultetu«, priča Violeta i pojašnjava kako su joj dalji planovi, rekli bismo, vrlo jasni – a to je zaposlenje, te u nekoj skorijoj budućnosti nada se i specijalizaciji.

»Razvojem novih profesija za koje nije potrebno formalno obrazovanje mladi se sve više odlučuju za polaganje različitih tečajeva. Mislim da je u današnjem užurbanom vremenu, gdje su sve informacije dostupne na klik i gdje je sve više zastupljena umjetna inteligencija, jako važno praktično znanje. Isto tako, smatram da je bitno odabrati profesiju koju voliš, jer onda motivacija i želja za radom dolaze sami. Osim toga, neizmjereno je važno i pronaći dobru ekipu s kojom možete učiti i koja će vas u onim teškim i izazovnim trenucima kada nemate želje za radom, motivirati svojim uspjehom i pomoći da nastavite dalje«, poručila je Rudić Vranić.

Svaki period života priča je za sebe

»U sustavu obrazovanja na hrvatskom jeziku sam cijeli život, vrtić koji sam pohađala bio je *Marija Petković – Sunčica*, zatim sam išla u OŠ *Matko Vuković*, nakon čega sam upisala opći smjer u Gimnaziji *Svetozar Marković*. Nakon Gimnazije nastavila sam u istom smjeru i upisala Farmaceutsko-biokemijski fakultet na Sveučilištu u Zagrebu«, priča **Marijana Skenderović** i dodaje: »Kad se osvrnem unazad, imam osjećaj da je sve to bilo baš davno, ali na obrazovanje na hrvatskom jeziku općenito gledam pozitivno. Posebice bih istaknula vrtiće koji rade s elementima Montessori programa i osnovnu školu. Osobno mislim da je to bila poticajna i zdrava okolina u kojoj su se nama kao djeci pružale mnoge mogućnosti – od putovanja, druženja do upoznavanja s kulturom i s hrvatskim jezikom. Nikada nisam imala nikakvih problema, možda je bilo par situacija kroz osnovnu školu, ali mislim da su to bila samo dječja

posla, a imala sam vrlo raznoliko društvo i u osnovnoj i u srednjoj školi».

Marijana je svoje dalje školovanje nastavila u Zagrebu i trenutno je na apsolventskoj godini medicinske biokemije. Kako je rekla, svaki period života priča je za sebe.

»Svaki period odrastanja donio je hrpu iskustava i puno lijepih i nekih manje lijepih stvari. Fakultet definitivno najviše od svih. Izdvojila bih to što sam upoznala puno izuzetnih ljudi i što sam bila okružena dobrim prijateljima. Definitivno ću se uvijek na fakultet osvrnuti kao na jedan lijep period života, ali sad kad se bliži kraj, moram priznati da čekam da se i ovaj period završi«, priča Marijana i dodaje: »Htjela bih samo napomenuti da su mi u svakom ovom koraku roditelji i obitelj bili nevjerojatna podrška u svakom smislu i bez njih bi vjerojatno sve išlo u potpuno drugačijem smjeru. Stoga pretpostavljam da se vraćamo na početak kad su me oni odlučili upisati u cjelovitu nastavu na hrvatskom jeziku i utabali stope za ovo gdje sam danas«.

Pravo i glazba

Iako našeg sljedećeg sugovornika možda poznajete iz nekog drugog »filma«, valja predstaviti i ovaj dio njegova života.

»Moj prvi susret s obrazovanjem na materinjem jeziku je bio još iz vremena kada sam pohađao vrtić *Marija Petković – Sunčica* u Subotici, budući da smo u toj ustanovi od malih nogu kroz različite zabavne aktivnosti (igrokazi i slično) učili o našem materinjem jeziku i kulturi našeg naroda. Sljedeća razina obrazovanja bila je također na hrvatskom jeziku u OŠ *Ivan Milutinović* i mogu reći da je to bila prava odluka mojih roditelja u to vrijeme budući da sam tijekom školovanja na ovoj razini usvojio bolje poznavanje jezika, gramatike, pravopisa, a također sam uvidio i bogatstvo riječi hrvatskog jezika. Sve ovo je bilo odličan temelj za upisivanje općeg smjera u Gimnaziji *Svetozar Marković*. U to vrijeme odluka o izboru srednje škole je već bila isključivo moja, koju iz ove perspektive također smatram ispravnom«, priča **Krunoslav Piuković** i pojašnjava: »Gimnazija je srednja škola s 'pedigreom' u kojoj se nastava

odvija na najvišoj razini. Kroz čitanje književnih djela, pisanje sastava i sudjelovanje u jezičnim aktivnostima stekao sam vještine koje su mi koristile ne samo u akademskom kontekstu već i u svakodnevnoj komunikaciji. Stoga smatram da su učenici općeg smjera u blagoj prednosti u odnosu na druge, jer osim materinjeg hrvatskog jezika na istoj razini uče i srpski jezik. Iako to iz perspektive učenika ne zvuči kao najbolja opcija, budući da imamo još jedan predmet više za učenje, kasnije se ispostavi da poznavanje oba jezika na istoj – visokoj razini i nije tako loše, jer 'bogat si onoliko koliko jezika govoriš', a ova dva u velikoj mjeri slična jezika, ipak se razlikuju u gramatičkim i pravopisnim rješenjima, koje nije na odmet znati«.

Krunoslav je također naglasio kako se tijekom obrazovanja na hrvatskom jeziku nije susreo niti s jednom neugodnošću vezanom za nacionalnu ili vjersku pripadnost, već su, kako je rekao, u školama bili prihvaćeni podjednako dobro i od profesora i od učenika, tj. nije pravljena nikakva razlika, niti diskriminatorna niti privilegirana, što svakako i treba biti slučaj.

»Nakon srednje škole životni put me je odveo u smjeru društvenih znanosti i upisao sam Pravni fakultet. U izboru visokog obrazovanja svakako mi je pomogla i 'profesionalna orijentacija' oko koje su nam asistirali djelatnici Hrvatskog nacionalnog vijeća, te mi je, kao znanost za koju sam pokazao najviše afiniteta nedvojbeno ispalo – pravo. Tijekom osnovnih studija prava pokazao sam posebno zanimanje za područje kaznenog prava, te sam master studije upisao u okviru Kazneno-pravne katedre. Usporedo sa završavanjem master studija, obavljam i vježbenički staž u Osnovnom javnom tužiteljstvu u Subotici«, pojasnio je Piuković i dodao ono po čemu ga mnogi poznaju.

»Ne mogu ne spomenuti i glazbu, budući da se moj profesionalni put, osim prava, račva i na drugu stranu, a to je sviranje u Tamburaškom ansamblu *Ruže* gdje sviram tamburaški bas. Na kraju samo mogu reći da je odabir obrazovanja na hrvatskom jeziku pravi put za one koji žele naučiti o kulturnom naslijeđu i identitetu svog naroda, a ujedno i dobiti obrazovanje koje će ih pripremiti za dalja akademska ostvarivanja.«

Ž. V.

Izborne manipulacije

Predsjednica Skupštine Srbije je u petak (26. travnja) raspisala izbore za lokalne samouprave (općine i gradove) koji će biti održani 2. lipnja, istovremeno kada i u Beogradu, što znači da ćemo tog dana birati vijećnike za novi sastav Skupštine grada Subotice. Predsjednik Skupštine, ujedno i predsjednik Saveza vojvođanskih Mađara (SVM) je na konferenciji za medije najavio prestanak rada ovog gradskog tijela, koje je formirano 21. kolovoza 2020. Praktično je u cijelosti ispunio svoj mandatni period od četiri godine. Većinu u ovom subotičkom parlamentu činili su Srpska napredna stranka (SNS) i SVM. Budući da je SNS imao veći broj vijećnika, iz ove stranke je izabran gradonačelnik, a njegov zamjenik je iz redova SVM-a. Raspored u gradskoj skupštini je obrnut: predsjednik je iz SVM-a, a potpredsjednik je član SNS-a. Sadašnji izbori trebaju potvrditi ove odnose ili će eventualno doći do promjene, sve će ovisiti o tome koliki broj građana će sudjelovati i otići na biračka mjesta. Na prvim višestranačkim izborima

Protesti u Beogradu (1967.)

u Srbiji (1990.) u tadašnjoj općinskoj Skupštini (Subotica tada nije imala status grada) većinu su činili Demokratski savez vojvođanskih Mađara (DZVM) i Demokratski savez Hrvata u Vojvodini (DSHV), a tada vladajuća stranka u Republici Socijalistička partija Srbije (SPS) u Subotici je bila u oporbi. Naš se grad smatrao oporbenim (pomalo i neprijateljskim zbog nacionalnog sastava stanovništva). Izborni sistem je bio drugačiji: kandidat protiv kandidata, znači član DZVM-a ili DSHV-a protiv člana SPS-a, izborni okruzi su bile mjesne zajednice, u kojima broj biračkih mjesta zavisi od broj stanovnika. Ako u prvom glasanju nije izabran vijećnik, onda se glasalo u »drugom krugu« i biralo se između dva kandidata. Nakon raspada SFRJ proglašena je Savezna Republika Jugoslavija koju su činili Srbija i Crna Gora. Iz ovih razloga su raspisani izvanredni parlamentarni izbori 27. travnja 1992. godine. Promijenjen je i izborni sistem, umjesto 250 izbornih jedinica, jedan zastupnik u jednoj izornoj jedinici zamijenjen je proporcionalnim s devet izbornih jedinica. U AP Vojvodini bilo je dvije: Novi Sad (28 zastupnika) i Zrenjanin (28). SPS je izgubio apsolutnu

većinu i Vladu su formirali zajedno sa Srpskom radikalnom strankom (SRS). Koncem iste godine 20. prosinca održani su izbori za zastupnike u Skupštini AP Vojvodine, u kojem su SPS i SRS imali tanku većinu. DZVM je bila najbrojnija oporbena frakcija s 18 članova, a zastupnik DSHV-a se pridružio našoj frakciji (pisac ovog feljtona postao je predsjednik Odbora za urbanizam, stambeno-komunalne djelatnosti i zaštitu okoliša).

Podijeli i vladaj

Stara latinska izreka »Divide et impera« (podijeli i vladaj) nastala je na bazi osnovne ljudske prirode, vlast među protivnicima uvijek je mogla pronaći nekoga koji je bio spreman za novac izdati svoje suborce. To se dogodilo i s DZVM-om u kojem je u vodstvu došlo do nesuglasica u vezi s podjelom donacije. Zapravo, to je poslužilo kao razlog da iz organizacije isključe 75 članova, pod izgovorom da »imaju neke neraščišćene materijalne račune«. Među ostalima i mene. Pravi razlog je bio što je organizirana »interesna zajednica« vojvođanskih Mađara – Savez vojvođanskih Mađara (SVM) koji je naravno prerastao u stranku. Kao ljuti protivnici smo se pojavili na sljedećim parlamentarnim izborima koji su održani 1996. Podijelili smo se i u Skupštini APV. Od prvobitne DZVM u stranci je ostalo samo sedam, ostali smo bili članovi SVM-a, a jedna se priključila SPS-u. Pomoću njih na posljednjoj sjednici izglasana je promjena izbornog zakona, po kojem u drugi krug izbora umjesto dva ulaze troje kandidata. To je po našem mišljenju bilo jedinstveno rješenje u svijetu. Na samim izborima smo saznali i zašto. Trenutno je drugi oblik glasanja, jer umjesto osobe na svim nivoima glasamo samo na »partijske liste« i shodno broju glasova, toliki broj mandata dobije stranka. Npr. u susjednoj Mađarskoj glasa se na zemaljskoj listi na stranke (93 mandata), ali postoje izborni krugovi za pojedinačne kandidate »osoba protiv osobe« (106 mandata).

Lex specialis

Na izborima 1996. godine, naročito u drugom krugu glasanja, došlo je do masovne manipulacije s glasovima što je rezultiralo tromjesečnim demonstracijama i intervencijama iz inozemstva kao i donošenjem specijalnog zakona *lex specialis* na kojem je tadašnji predsjednik priznao pobjedu oporbe na lokalnim izborima. Izborni rezultati u pokrajinama i na republičkom nivou ostali su nepromijenjeni. U našem gradu manipulirano je s brojem glasova, s obzirom na to da onda još nisu postojali stranački kontrolori na biračkim mjestima (ovo znam iz vlastitog iskustva: »službeno sudjelovanje« birača 75 %, a nigdje nikoga).

»Pi-pi« gdje god stigneš

Na jednom travnjaku u jednom njujorškom parku na jednoj od stranica u jednoj od epizoda *Alana Forda* bila je istaknuta ploča s jasnom porukom: »zabranjeno piškiti«! Međutim, kako Nosonja, jer je bio pas, nije znao čitati, on je nesvjesno ignorirao javnu zabranu zalivši upravo drveni prut na kom je ploča stajala.

I zaista, budete li iskreni prema sebi, morat ćete priznati da je i vas bar jednom u životu »stislo« u javnom prostoru do mjere koja je bila odličan test vlastite izdržljivosti i samokontrole. Naravno, daljnji tekst služi više kao podsjećanje negoli opis što je u tim trenutcima činiti: da ne misliš na »to« – ne pomaže; da, stišćući noge, pogledom tražiš spasonosni natpis WC ili neki kafić u koji ćeš uletjeti a tek poslije obavljenog posla naručiti – jedina ti je aktivnost. Što, međutim, ukoliko ni toga nema na pristojnoj udaljenosti (koja ovisi o kapacitetu unutarnjeg spremnika i kvaliteti kočionog sustava)? Ukoliko ste muškoga spola, obližnje drvo je kao ono iz Raja (pa poslije kako bude). Ukoliko ste, pak, ženskoga – neka vam je Bog u pomoći.

Slične probleme – i to svakodnevno, i to u svim dijelovima užega i širega središta grada – imaju i svi sudionici u prometu. Baš svi? Baš svi!

Naime, koliko vam se puta dogodilo da se kao pješak morate migoljiti na pločniku, jer se ispred vas ispriječio automobil čiji ga je vozač parkirao tik do zida, toliko da gotovo ne možete proći ili da i sami morate promijeniti trasu hoda na cestu? Da u tim trenutcima kojim slučajem uz sebe imate nož, vjerojatno vam ne bi bila daleka pomisao da mu izbušite sve gume, čisto u znak opomene. Ili pak ukoliko ste biciklist – recimo na potezu od *Bunjevačkog kola* pa sve do Osnovne škole *Széchenyi István* (znači, dobrih kilometar i pol) – koliko vam se puta dogodila ista situacija: parkirani automobil vam prepriječio put, pa vi isti morate nastaviti ili prelaskom na pločnik ili cestu, remeteći na taj način harmoniju koja vlada među pješacima, odnosno vozačima? Naravno, vrijedi i obrnuto: koliko vam se puta, ukoliko ste vozač, dogodilo da morate neizbježno skoknuti u dućan, farbaru ili kladionicu, a obilježenog prostora za parkiranje nigdje, a jedine neiskorištene površine su zapravo pločnici ili pak biciklističke staze?

Odgovor za bilo koju od navedenih kategorija sudionika u prometu zacijelo bi bio zborski: »puuuuno«!

I što nam, onda, to govori kada je riječ o uređenosti prometa osim gole činjenice da je nešto trulo u gradu Subotici, a ako ćemo širiti vidike, onda to slobodno možemo reći i za državu Srbiju. Da se kojim slučajem vidi, i s Mjeseca bi se vidjelo da je broj automobila u gradu već odavno prerastao ranije utvrđene gabarite, baš kao što bi se i jasno vidjelo da se zbog toga i broj upotrebljivih pločnika i staza u određenim intervalima smanjuje do ruba incidenta ili pak prometnih nesreća.

Moguće da je (i) iz tih razloga Javno poduzeće za upravljanje cestama, urbanističko planiranje i stanova-

nje angažiralo novosadsku tvrtku *Traffic & transport solutions*, koja je u srijedu provela anketu među stanovnicima Palića i Subotice s ciljem izrade studije o unaprjeđenju biciklističke infrastrukture na teritoriju Grada. Kako je, objektivno, rano za izlazak u javnost s prikupljenim a neobrađenim podacima o primjedbama, sugestijama ili željama sugrađana, vratimo se onome što imamo kada je već riječ o ovom dijelu prometne studije. Za početak, imamo katastrofalno malo biciklističkih staza, a i to što imamo je božesačuvaj. Drugim riječima, i od to malo biciklističkih staza gotovo da nema prijelaza s blagim padom ili us-

ponom kako bi vožnja bila što sigurnija i ugodnija već se namjesto njih nalaze oštri usponi ili padovi (visine cigle) koji vam dobrano testiraju gume i reflekske. O zapuštenosti i dotrajalosti asfalta na pojedinim dijelovima izlišno je i govoriti.

Izlišno je i govoriti o želji stanovnika periferije grada da neometano biciklom dođu do centra, jer za to nemaju normalne uvjete. Ni stanovnici Srpskog šora, ni oni u Rollanda Romaina, ni žitelji na Bajskom putu, u Gajevoj, Ivana Antunovića... da nabrojimo samo neke, nemaju biciklističke staze koje će im omogućiti da se na putu do grada ili iz grada ne sklanjaju ili mimoilaze s automobilima, kamionima, motorima, pa čak i *špediterima*. I što su bliže gradu, slika još gora, ona iz uvodnih pasusa: na svakih desetak-dvadesetak metara nekakva prepreka. Pa ti onda, baš kao i kad te »stisne«, nemoj misliti na to. A možda je dobar Nosonja u pravu: nije baš po propisima, nije ni lijepo, ali je praktično. Jedno je sigurno: da se kojim slučajem u praksi ustali ovaj model ponašanja, prometna slika grada bila bi i živopisna i komična. Kakvim se tempom stvari odvijaju do sada, nismo daleko od trenutka da netko gume na automobilu, umjesto da uradi »pi-pi« po njima, počne bušiti.

Z. R.

Ulica Braće Radića: kulturno dobro – prostorno kulturno-povijesna cjelina od velikog značaja za Republiku Srbiju

Veći stupanj zaštite

»Nakon rušenja objekata 2019. željeli smo spriječiti da se ponovno tako nešto dogodi. Jedini način bio je uraditi novu odluku, ponovno valorizirati objekte i zaštititi ih na stroži način – da bude toliko precizno da se ne može tumačiti drukčije«, kaže Neda Džamić

Ulica Braće Radića u centru Subotice proglašena je 18. travnja na sjednici Vlade Srbije za kulturno dobro – prostorno kulturno-povijesnu cjelinu od velikog značaja za Republiku Srbiju. Do sada je ovaj status imala samo gradska jezgra Subotice, koja je za prostorno kulturno-povijesnu cjelinu od velikog značaja proglašena 1991.

Nova grupa – objekti od ambijentalne vrijednosti

Subotička Ulica Braće Radića proglašena je kulturnim dobrom 2019., a sada je povećan njezin stupanj zaštite. Kao razlog za dodatnu zaštitu povjesničarka umjetnosti Međuopćinskog zavoda za zaštitu spomenika kulture (MZZSK) u Subotici **Neda Džamić** navela je potrebu za

jasnijim definiranjem mjera zaštite zbog »nemilih slučajeva rušenja nekoliko kuća« nakon njezine zaštite 2019. kada je tri kuće porušeno i na njihovom mjestu izgrađena četverokratna stambena zgrada.

»Nakon rušenja objekata 2019. željeli smo spriječiti da se ponovno tako nešto dogodi. Jedini način bio je uraditi novu odluku, ponovno valorizirati objekte i zaštititi ih na stroži način – da bude toliko precizno da se ne može tumačiti drukčije«, kaže Džamić.

Pored toga što su mjere zaštite na višoj razini, Džamić kaže kako se od sada u ovoj ulici objekti valoriziraju i u novoj grupi – objekti od ambijentalne vrijednosti.

»Ranije su objekti bili valorizirani u nekoliko grupa: spomenici kulture kao što je objekt pod brojem 74, objekti od posebne vrijednosti i objekti od vrijednosti, a sad smo

dodali još jednu grupu – to su objekti od ambijentalne vrijednosti. Ti objekti sami po sebi nemaju neku posebnu vrijednost, ali u toj cjelini s drugim objektima vrijedni su za čuvanje i čine da ta cjelina ima spomeničke odlike», navodi Džamić.

Iz MZZSK napominju da svi stanari ove ulice, bez obzira imaju li njihove kuće spomeničke vrijednosti ili ne, imaju obavezu da im se obrate za dozvolu ako žele renovirati fasade svojih kuća ili na kućama obavljati druge promjene.

»Zakašnjeli čin«

Džamić kaže kako Subotica ima potencijala da još neki dio grada dobije status prostorno kulturno-povijesne cjeline od velikog značaja. Tako MZZSK radi plan detaljne regulacije ulica Zrinjski i Frankopana, Tolstojeve, Sienkiewiczzeve. Kažu, to je dio s nizovima građanskih obiteljskih kuća, gdje postoji stara gradska jezgra.

»Smatramo da ove ulice također imaju spomeničke vrijednosti. I ovdje će biti u pitanju prostorno kulturno-povijesna cjelina koja će se nadovezivati na našu gradsku jezgru, koja je već prostorno kulturno povijesna-cjelina od velikog značaja. Ali, to je dug put i neće biti u skorije vrijeme«, kaže Džamić.

Zakonom o kulturnim dobrima MZZSK ima pravo na pripremi odluke raditi tri godine, nakon čega se prosljeđuje Republičkom zavodu za zaštitu spomenika kulture pa u Ministarstvo kulture, pojašnjava Džamić.

Prvobitni naziv Ulice Braće Radića bio je Petrovaradinska cesta. Od druge polovice XIX. stoljeća nosila je ime **Miklósa Veselényija** (mađarskog političara i revolucionara), **Paje Kujundžića** (katoličkog svećenika i borca za nacionalna prava Hrvata Bunjevaca). Sadašnji naziv dobila je nakon Drugog svjetskog rata. Braća **Jovan i Dušan Radić** bili su ugledni trgovci s kraja XIX. stoljeća, ali i veliki dobrotvori koji su pomagali najznačajnije ustanove kulture i obrazovanja Srba u južnoj Ugarskoj.

Najveći broj do danas očuvanih objekata građen je u razdoblju između 1880. i 1940. godine u stilovima neorenesanse, neobaroka i secesije. Kuće su većinom prizemne. U ulici se nalaze rimokatolička crkva sv. Jurja, evangelistička crkva i stara škola izgrađene početkom XX. stoljeća.

Odluku Vlade o proglašenju Ulice Braće Radića za kulturno dobro od velikog značaja povjesničar umjetnosti **Branimir Kopilović** ocjenjuje kao pozitivan potez, ali i kao posljedicu rušenja starih i izgradnje novih objekata u ovoj ulici tijekom posljednje tri godine, čime je, kako smatra, nepovratno uništen ambijent ove prostorne kulturno-povijesne cjeline.

»Ovaj potez Ministarstva djeluje ipak kao zakašnjeli čin kojim se pokušava spasiti što se spasiti može, tj. spriječiti eventualna rušenja u budućem razdoblju. Investitorski urbanizam u Subotici je posebna tematika i čini se da su institucije nemoćne spram takve vrste utjecaja privatnog sektora na graditeljsku baštinu«, rekao je Kopilović.

J. D. B.

Hipoterapija i terapijsko jahanje na *Sarić salašu*

»Kasom kroz život«

»Imali smo slučaj s djetetom koje nije hodalo do svoje 11. godine, samo je puzalo, a nakon par terapija kod nas je prohodalo. Bilo ih je koji su nakon godina nepričanja ubrzo progovorili, bio je jedan devetogodišnji dječak s autizmom koji je imao prati- telja u školi a nakon treće terapije kod nas on mu više nije bio potreban«

Na *Sarić salašu*, smještenom između Subotice i Žednika (Salaš 492), bračni par **Zoran** i **Iva Sarić** u okviru programa »Kasom kroz život« unazad tri godine provodi hipoterapiju i terapijsko jahanje koji su se pokazali kao veoma djelotvorni u poboljšanju psihičkog, mentalnog i fizičkog zdravlja prije svega djece, ali i odraslih. Stručno znanje za to stekli su u SAD-u i, s obzirom na veliko zanimanje za ovaj vid terapije, spremni su ga preneti u svom edukativnom centru koji će uskoro biti otvoren.

Prvi i jedini s certifikatom

Budući da je Zoranovom sinu s oko godinu dana dijagnosticiran Aspergov sindrom, kao doktor veterinarske medicine, ortopedski specijalist, odlučio je nakon povratka iz SAD-a, na obiteljskom salašu koji je naslijedio od roditelja, sa suprugom Ivom započeti s provođenjem terapije s konjima.

»Dok smo živjeli u Americi, mom sinu je s 14 mjeseci dijagnosticiran dječji autizam. Počeli smo ga voditi na te terapije i to je bilo nešto što mu je od svega što smo probali najviše pomagalo i odmah se vidio napredak. Ovaj salaš se pokazao kao idealno mjesto za provođenje terapijskog jahanja. Ja sam inače odrastao s konjima, pokojni otac je godinama radio s kasačima, bio je uspješan u sportskom konjarstvu i uvijek sam znao da ću se baviti njima. Nakon situacije sa sinom odlučio sam da to bude baš ovo – terapijsko jahanje«, kaže Zoran Sarić te ističe kako u Srbiji još uvijek nisu dovoljno upoznati s njegovim blagodatima i koristima – »Ovdje stave dijete na konja, šetaju ga 15 minuta i misle da je to hipoterapija«.

Zoranova supruga Iva završila je defektologiju u SAD-u gdje se dodatno školovala za hipoterapiju, te kao bračni par s potrebnim i neprocjenjivim stručnim znanjem, iskustvom, i kao jedini u Srbiji s certifikatom, mogu pružiti adekvatnu pomoć. Iva nam je objasnila što podrazumijeva hipoterapija:

»To je terapija na neurološkoj osnovi i provodi ju visokospecijalizirani fizioterapeut, znači ona podrazumijeva medicin-

ski tretman. Izvodi se uz vodiča konja i dvoje ljudi sa strane – fizioterapeuta (fizikalna terapija – vježbe na konju), što je Zoranov posao, i mene kao defektologa (govorna terapija – učimo boje, sastavljamo rečenice, dijete crta na konju, razvijamo logiku, motoriku). Kod terapijskog jahanja nije neophodan vodič, tj. konjem može upravljati jahač, uz jednu osobu pored sebe. Da bismo mogli raditi tijekom cijele godine, na salašu smo izgradili halu«.

Hipoterapeutski centar na *Sarić salašu* prvi je priznat od strane Ministarstva zdravlja RS i jedini s certifikatom uz koji ovaj bračni par efektivno radi unatrag tri godine, te Iva ističe da im je plan otvaranje edukativnog centra za hipoterapiju kako bi za to mogli obučiti zainteresirane za ovaj posao.

»Veliko je zanimanje za nas i često dobijamo upite kada ćemo otvoriti taj centar. Cilj nam je, osim pomaganja djeci, da školujemo druge kako bi se to podiglo na višu razinu, a i velika je potreba za tim jer mi jednostavno ne stizemo udovoljiti svima, koliko je veliko zanimanje«, navodi Zoran.

Višestruka djelotvornost terapije

Na hipoterapiju i terapijsko jahanje Zoranu i Ivi pretežno dolaze djeca (dobi od 4 do 9 godina) s autizmom, Daunovim sindromom, cerebralnom parazilom, epilepsijom, a dolaze im i stariji s multiplesklerozom, depresijom, anksioznošću...

Budući Edukativni centar

»Puno nam djece dolazi iz Doma za djecu ometenu u razvoju *Kolijevka* i tu mi mnogo znači iskustvo sa sinom kroz koje sam prošao. Jako je važno doprijeti do djeteta koliko god je to moguće, vidjeti koju vježbu ono može uraditi, voli li tu vježbu. Postoje razne vježbe koje se rade tijekom jahanja; ako su u pitanju invaliditeti, radi se na kukovima, torzu, nogama, koljenima. Imamo pojas koji koristimo, gume sa strane koje se zatežu kako bi dijete bilo rotirano na jednu ili drugu stranu. Jedna terapija traje minimum 30 s tim da mi gledamo da bude 45 minuta, sve zavisi od trenutnog stanja djeteta«, pojašnjava Zoran te dodaje da im dolaze i odrasli s psihičkim problemima.

»Među njima ima onih koji se boje jahati konja, ali im pomogne samo to što budu uz njega, čiste ga, hodaju uz njega pola sata i to ih skroz opusti. To je ta moć prirode što smo zaboravili koliko pomaže. Spomenuo bih tu podatak iz Prvog svjetskog rata: konjanici su u odnosu na pješadiju doživjeli osam puta manje posttraumatske sindrome.«

Na pitanje na koji način konji, odnosno jahanje, utječu na ljude, tj. njihovo fizičko i psihičko stanje, Iva odgovara:

»Najviše volim reći da magnetno polje srca konja preuzima magnetno polje srca jahača i na taj način dolazi do smirenja našeg srca. Konji imaju sporiji ritam otkucaja i tako se automatski i mi umirimo. Jahanje na konju ne može se usporediti ni sa čim i ništa nije slično tom osjećaju. Konji imaju tzv. trodimenzionalne pokrete, tj. impulse koji se s njihovih leđa prenose na našu karlicu i oni u stvari simuliraju kretanje što je npr. kod invaliditeta jedini mogući vid kretanja. I dan-danas ispituju što je to kod konja što ga razlikuje od drugih životinja, a tako pozitivno utječe na ljude, ali ne mogu točno utvrditi. Zna se da postoji nešto ali se ne zna definirati, to se može (mora) samo doživjeti i osjećati.«

Također nam je navela i neka od pozitivnih iskustava/primjera koje su doživjeli s djecom nakon ovih terapija:

»Imali smo slučaj s djetetom koje nije hodalo do svoje 11. godine, samo je puzalo, a nakon par terapija kod nas je prohodalo. Bilo ih je koji su nakon godina nepričanja ubrzo progovorili, bio je jedan devetogodišnji dječak s autizmom koji je imao pratitelja u školi a nakon treće terapije kod nas on mu više nije bio potreban. Zvala nas je njegova

učiteljica da pita što i kako radimo, jer nije mogla vjerovati da je za kratko vrijeme tako uznapredovao. Riješili smo problem i ostavljanja pelena, tj. odlaska na nošu, potom straha od vožnje bicikla odnosno nedostatka balansa, a jahanjem konja utječe se i na podizanje samopouzdanja, buđenje ljubavi, pažnje, nježnosti. Posebno zadovoljstvo nam predstavlja činjenica da se djeci pojavi osmijeh na licu čim ih stavimo na konja.

Zoran dodaje kako je jako važno imati pravilno odabranog konja, što mnogo ljudi ne zna.

»Važan je pokret plečki, razmjerava se korak konja, konj mora biti izrazito miran, pametan i posebne naravi kako bi prenio tu dodatnu pozitivnu energiju. Mora biti posebno obučen za to. Mi imamo pet konja koji su uvezeni iz Švedske i Norveške i specijalizirani su za ove vrste terapija. Imamo jednog koji je tzv. test model i s njim radimo klasično jahanje kako bismo ga pripremili za to«, kaže on te dodaje kako im puno znači što je prepoznat njihov rad i što im je ponuđena pomoć bez toga da su je tražili.

»Zahvaljujući Pokrajinskom tajništvu za privredu i turizam registrirani smo kao pružatelji medicinskog turizma pa nam dolaze ljudi iz čitave Srbije, potom iz Mađarske, zbog čega smo napravili jedan apartman, a u planu je izgradnja još dva. Također, Ministarstvo zdravlja i Centar za socijalni rad u Subotici nude jednokratnu pomoć svaka tri mjeseca po

pet terapija obiteljima čijim je članovima potreban ovakav vid pomoći», navodi Zoran.

Iskustva i rezultati sve govore

O pozitivnim efektima i djelotvornosti terapijskog jahanja najbolje svjedoče roditelji.

Dolores Mataija Numanović: Edo ima 3,5 godine i dolazimo ovdje od ožujka. Nema dijagnozu autizma tj. liječnici to neće reći, kažu da je još mali, da je premalo simptoma da bi se sad još reklo. Rečeno nam je da ide kod logopeda, defektologa, na sve moguće tretmane. Strancima se ne odaziva na ime i ne reagira kad se nešto traži od njega da uradi. Sve je bilo u redu do godinu i pol, izgovarao je neke riječi, a od rujna prošle godine uopće više nije govorio, samo je ispuštao neke glasove. Nakon prvog tretmana ovdje sve se vratilo što je prije brbljao, opet je počeo izgovarati neke riječi, slogove i baš smo bili ugodno iznenađeni. Ove terapije jako pozitivno utječu na njega i čini nam se da kada kaže nešto, sada zna i značenje toga.

Tamara Gala: Petra ima 12 godina i ima dijagnozu umjerenе duševne zaostalosti. Dolazimo ovdje oko mjesec i pol dana i za vrlo kratko vrijeme smo primijetili neke pozitivne promjene – puno je bolja što se tiče ponašanja, samostalnika je, puno bolji su joj pažnja i koncentracija, sastavlja razumne rečenice i naučene pjesmice sad otpjeva cijele, a ne kao prije samo strofu-dvije. Također, imali smo pro-

blem i s ishranom, a otkad dolazimo na terapijsko jahanje, počela je samostalno jesti. Već doma kad joj kažem da idemo na jahanje, jako je sretna, bez problema se obuče i sve vrijeme u autu mi priča kako ide kod Ive i kod Zorana. Dok je na konju, sve vrijeme joj je osmijeh na licu; to što rade s njom jako je ugodno za nju i to se baš primijeti.

Zoran i Iva terapije provode svakoga dana, osim nedjeljom, i to pretežito poslije podne (od 14 do 21-22 sata), a više o blagodatima i koristima jahanja na *Sarić salašu* može pročitati na internetskoj stranici *terapijskojahanje.rs*.

I. Petrekanić Sič

Proljetni trg u Rumi

Druga po redu manifestacija *Proljetni trg* na Gradskom trgu u Rumi održana je od 15. do 30. travnja. Priliku za uživanje u programu koji su priredili animatori iz *Avanture* imali su najmlađi Rumljani. Program je sadržavao niz aktivnosti i radionica namijenjenih najmlađima. U okviru manifestacije obuhvaćena je tradicija i običaji u povodu najvećeg kršćanskog blagdana Uskrsa, kao i događaji posvećeni brizi o zdravlju, obitelji, prirodi i humanitarnim akcijama. Također, mališani su imali priliku naučiti više o sigurnosti u prometu uz podršku prometnih policajaca, a kruna manifestacije bila je u utorak, 30. travnja kada su djeca ukrašavala uskrsna jaja koja uljepšavaju rumski trg tijekom prazničnih dana. U priredbi u čast proljeća i uskrsnih blagdana sudjelovali su i najmlađi župljani župe Uzvišenja Svetog Križa u Rumi zajedno s vlč.

Ivicom Ivešićem. Pjesmom, porukama i malim darovima djeca su u pratnji starijih župljana uveselila građane Rume i podsjetila ih da se u zajednici koju veže istinska ljubav najljepše živi.

S. D.

Započela 114. *Dužijanica*

Blagoslovom mladog žita na blagdan Svetog Marka, 25. travnja 2022. godine, u Đurđinu je započela proslava žetvene svečanosti bunjevačkih Hrvata – *Dužijanice*, u organizaciji Udruge bunjevačkih Hrvata *Dužijanica*.

Tim je povodom u crkvi sv. Josipa Radnika održana misa, a nakon nje blagoslovljeno je polje na kojem će 13. srpnja biti održano *Takmičenje risara*.

Pokraj *Risarskog salaša*

Ove godine, uslijed neuobičajenog toplog vremena, žito koje je blagoslovljeno je već izvlatalo, što kažu do sada nikada nije bio slučaj. Risaruša **Ruža Juhas** se pita hoće li *Takmičenje risara* morati biti održano ranije nego obično.

»Ovo je žito jako iznapredovalo, ne znam hoćemo li dočekati ono vrijeme da se onda kosi ili ćemo morati prije kositi«, rekla je Juhas.

Kako je direktor UBH-a *Dužijanica* **Marinko Piuković** s ponosom istaknuo, od ove godine može se reći kako je blagoslov žita, gdje će biti i *Takmičenje risara*, održan pokraj *Risarskog salaša*. Objekt je to koji je ova udruga kupila od župe sv. Josipa Radnika prošle godine, a kako kaže Piuković, imaju ovdje još razvojnih ideja.

»Ovdje planiramo kupiti još zemlje kako bismo mogli pozicionirati sve one objekte koje želimo izgraditi kako bismo se dalje razvijali, kako bismo programe *Takmičenja risara* na ovom prostoru razvijali. To je nešto što u narednih 10 godina imamo želju i cilj razvijati«, rekao je Piuković.

Direktor UBH-a *Dužijanica* kazao je kako ove godine udruga slavi 10 godina rada i postojanja te da će sve manifestacije biti u tome duhu. Također, naveo je i kako Udruga ove godine nigdje neće putovati već da će sve biti podređeno proslavi jubileja.

Poniznost kršćana

Blagoslovu je prethodila sv. misa u đurđinskoj crkvi. Predvodio ju je duhovnik Bogoslovnog sjemeništa u Đakovu vlč. **Stjepan Maltezović** uz koncelebraciju svećenika Subotičke biskupije; đurđinskog župnika preč. **Daniela Katačića**, predsjednika UBH-a *Dužijanica* mons. dr. **Anđrije Anišića**, mons. **Stjepana Beretića**, vlč. **Franje Ivanovića** te vlč. **Dušana Balaževića**.

Vlč. Maltezović u propovijedi je rekao kako činjenica da se vjernici uzdaju u blagoslov polja ukazuje na kršćansku poniznost, koju je, kako je rekao, imao u obilju sv. Marko na čiji blagdan se i blagoslivlja mlado žito. Istaknuo je on i važnost čuvanja običaja.

»Kako li je teško u današnjem svijetu, u današnjem društvu upravo to očuvati kada na svakom koraku imamo izazove koji nas obeshrabruju, stepenice i zidove koji nas priječe da idemo naprijed, da pokušamo iz dana u dan njegovati te vrijednosti, te stvarnosti za koje duboko u sebi osjećamo da se isplati živjeti – sačuvati tradiciju, sačuvati ljepotu zajedništva, zajedništva koje nas okuplja oko Boga«, rekao je vlč. Maltezović.

Nakon blagoslova njive, kako je već uobičajeno, vjernici su ubrali i ponijeli svojim kućama po struk mladog, zelenog žita.

J. D. B.

Naši gospodarstvenici (CLXXXIII.)

Poduzetnik **Zvonimir Žugaj** iz Surčina vlasnik je privatne firme koja se bavi proizvodnjom i prodajom proizvoda koji se koriste u građevini. Djeluje kako svi Surčinci poznaju Zvonimira, ali i mnogi drugi. Kako kaže, Žugajevi su stara obitelj koja je od 1770. godine u Surčinu, ali svoja brojna poznanstva duguje i dugom boravku u sportskim vodama, preciznije onim nogometnim. O svojim igračkim i sudačkim danima govori s gotovo istom strašću kao i kada govori o svojoj obitelji ili poslu.

Naziv firme je **ŽŽ Izgradnja** i kako Zvonimir objašnjava: »Prvi naziv bio je **Žugaj Surčin**, ali moj brat od strica koji se bavi projektiranjem ima firmu **Žugaj Beograd**, stoga sam odlučio promijeniti ime kako ne bi bilo zabune«.

»Firma radi 28 godina i u pitanju je obiteljska tvrtka. Posao se sveo na trgovinu građevinskim materijalima, odnosno proizvodnja plus trgovina. Imamo sve od temelja do krova, bez elemenata za završne radove, dakle od temelja, zidanja, fert tavanica i krovnih konstrukcija. Proizvodimo betonske blokove, fert gredice i elemente od armature, a radimo i ogrjevni materijal«, kaže Zvonimir.

Kompletna usluga

Nakon toliko godina u poslu Zvonimir je stekao reputaciju i povjerenje kod svojih kupaca. Tako je u jednom trenutku shvatio kako je povjerenje najbolja i za njega jedina potrebna reklama.

Uglavnom je u pitanju maloprodaja i posluje s kupcima iz ovog okruženja. Zbog medija sam shvatio kako imam problem. Zašto? Jer reklama stigne do kupca koji je udaljen 50 i više kilometara, a meni je zapravo dovoljno ovo što radim na lokalnu

»Uglavnom je u pitanju maloprodaja i posluje s kupcima iz ovog okruženja. Zbog medija sam shvatio kako imam problem. Zašto? Jer reklama stigne do kupca koji je udaljen 50 i više kilometara, a meni je zapravo dovoljno ovo što radim na lokalnu. Recimo, uopće nemam potrebu konkurirati ni na jedan javni tender. Kada sam počeo ponavljati zainteresiranim kupcima kako ne želim ulaziti u Beograd zbog prometa i kako se to počelo događati sve češće, odlučio sam povući sve reklame i oglase. Jednostavno, lokal mi je dovoljan. Kako vrijeme prolazi, želio bih preusmjeriti posao u nekom drugom pravcu, volio bih u budućnosti što manje raditi s maloprodajom recimo.«

Kako Zvonimir voli istaći, **ŽŽ Izgradnja** nudi kompletnu uslugu.

»Kada nas kupac pozove telefonom, kada utvrdimo što je ono što je mušteriji potrebno, ona može očekivati od nas kvalitetnu robu, kao i transport na lice mjesta i istovar. Trenutno je svuda deficitarni stručni kadar, svi danas sebe nazivaju majstorima, a ponekad nemaju čak ni opremu ni alat. Naša firma posjeduje šest vozila, a tri su s kranom koji mogu podizati robu. Zbog takve kompletne usluge ljudi i dolaze kod nas«.

Na pitanje postoji li posao kojim je posebno zadovoljan, Zvonimir ističe suradnju s *Mostogradnjom*.

»Oni su radili po Vojvodini i Srbiji mostove. Tri godine smo radili opskrbu armaturom za njih, a ponekad smo im dostavljali i po desetak tona dnevno. Bio je to krajnje ozbiljan posao i mi smo odgovorili tom zadatku bez problema«, kaže surčinski poduzetnik.

Autohtoni Srijemac

Kako kaže, razočarao je roditelje svojom odlukom da ne upiše studije, iako je prije toga bio odličan učenik. No ipak, s tom odlukom počinje i Zvonimirova priča u kojoj su sport, obitelj i posao tijesno međusobno povezani.

»Nakon završene srednje škole odmah sam otišao u vojsku i nisam išao na fakultet. Nisam htio na fakultet jer me ništa nije interesiralo, a završio sam Elektrotehničku školu *Nikola Tesla*. Morate se vratiti u prošli vijek. Nakon vojske odmah me pozvao *Teleoptik* da igram za njih i ponudili su mi i dobro radno mjesto. Pritom, brzo sam se oženio, već s 20 godina, a moja supruga **Nada** je imala tada tek 18 i pol. Dosta ljudi iz svijeta sporta me zna. Kao klinac sam igrao nogomet ovdje u Surčinu. Čak sam trebao ići u *Dinamo* iz Zagreba '81. kod **Čire Blaževića**. Prije njih zvala me je *Priština* koja je tad ulazila u prvu saveznu ligu one Jugoslavije. Međutim, ja kao autohtoni Srijemac, pritom jedina, nisam htio napustiti Surčin«, kaže Žugaj.

Devedesetih godina s raspadom bivše države dolazi i do gašenja državnih firmi i namjenske proizvodnje. Tada je i Zvonimir ostao bez posla. Ovakav splet okolnosti doveo je i do ideje o pokretanju vlastitog biznisa.

»Počeo sam raditi kod jednog čovjeka upravo ovaj posao koji ja sada radim, ali nakon nekog vremena shvatio sam kako mogu započeti vlastitu firmu. Sport mi je dao kontakt, smatram i danas kako je sport nešto što spaja ljude. Pored igranja, već sam s 26 godina počeo i suditi utakmice, a kada negdje sudite neki meč, vi tada upoznate prve ljude nekog mjesta ili grada. Tako mi je sport dao i kontakte za posao i vrlo brzo smo se razvijali kao firma. U jednom trenutku sam imao 24 zaposlena radnika na stovarištu građevinskog materijala. Oni koji se bave ovim poslom znaju što znači imati toliko radnika. Trenutno imam 16 ljudi i to mi je dovoljno. Trajemo i nemamo problema u poslovanju, mogu se pohvaliti kako su nam kupci zadovoljni, kako dolaze na povjerenje i kako svi znaju da će dobiti ono što smo se dogovorili.«

Obitelj, posao, nogomet

Već sa 17 godina je zaigrao za prvi tim *Teleoptika* iz Zemuna, a kasnije je postao i kapetan momčadi. Kako kaže, sa suđenjem je počeo kasno, ali je unatoč tome

bio 15 godina nogometni sudac. Jedno vrijeme radio je obe stvari odjednom – subotom je sudio, a nedjeljom igrao.

»Kada sam imao 25 godina, *Partizan* me povukao iz *Teleoptika* u svoj kamp, no htjeli su me poslati u tadašnju drugu ligu u *Radnički* iz Kragujevca. Ja im kažem 'ljudi, pa ja imam troje djece, ja imam tu sve što mi treba'. Bilo je kasno da se počnem ozbiljno baviti nogometom. Imao sam jako dobre trenere poput **Spasoja Paje Samardžića**. Igrao sam i mali nogomet isto za jednu ekipu, tu na Novom Beogradu, održavali su se tradicionalni turniri, igrao je čak i pokojni **Dragan Mance** na njima. I dalje mi je malo krivo što sam propustio šansu zaigrati profesionalni nogomet«, kaže Žugaj.

Kao sudac najviše se zadržao u drugoj saveznoj ligi bivše SCG u kojoj je sudio sedam godina.

»Nisam prešao u prvu ligu, a poslije toliko godina u drugoj ligi malo mi je sve to i dosadilo. Posao me tražio sve više, a nogomet je postajao sve slabiji, te sam odlučio prestati sa suđenjem, iako mi je taj posao donio

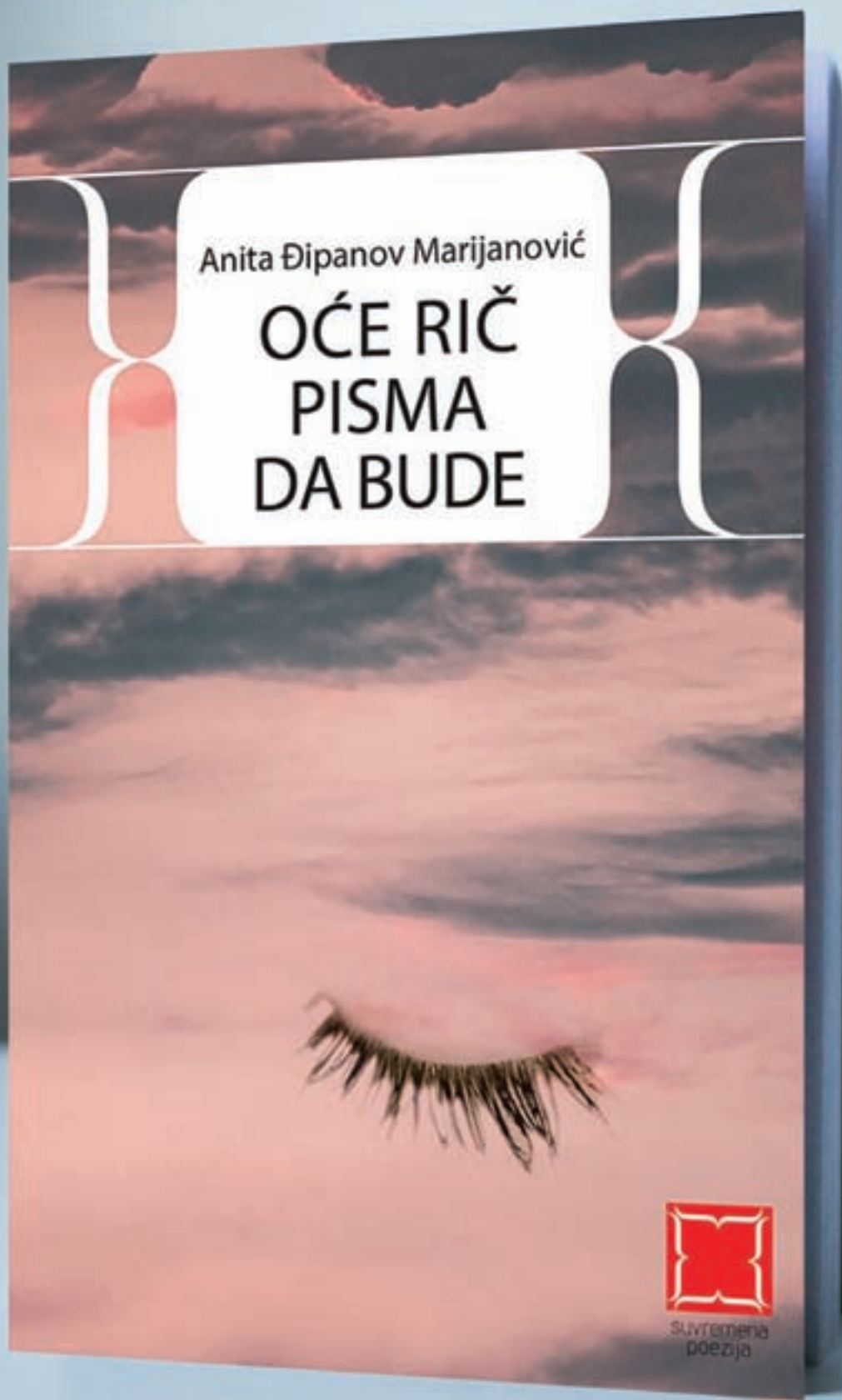
mного poznanstava. S mnogima sam i dalje u kontaktu. Neko vrijeme sam vodio *Jedinstvo* iz Surčina i u moje vrijeme je klub prešao iz pete u treću ligu. Osvojili smo dva prva mjesta i stigli smo do praga saveznog ranga. U to vrijeme smo napravili tribine i pomoćni teren koji sam isfinancirao uz pomoć nekoliko prijatelja.«

Ipak, pored svih sportskih ili poslovnih ostvarenja, Zvonimir ne razmišlja ni sekunde o odgovoru na pitanje na što je najviše ponosan:

»Ponosim se na svoju obitelj koja traje evo 41 godinu; ponosan sam na svoje kćerke, na to što su formirane ličnosti, što pošteno rade i imaju svoje obitelji. Ponosan sam na svoje roditelje koji su me naučili pravim vrijednostima. Gledam da pomognem, da doniram onima kojima je potrebno, to je nešto što me ispunjava i zbog čega se osjećam dobro. Ratovi, nepravda, ugnjetavanje – to me čini ogorčenim. Ponosan sam na reputaciju koju sam stekao i na povjerenje koje imam kod ljudi s kojima radim«.

Ivan Benčik

***Lijepa lica dobre književnosti!
Nova knjiga u nakladi NIU »Hrvatska riječ«***

Knjiga se može nabaviti u NIU »Hrvatska riječ« po cijeni od 400 dinara.

Virovitičko kazalište gostovalo u Novom Sadu

NOVI SAD – Kazalište *Virovitica* gostovalo je 24. travnja u Srpskom narodnom pozorištu u Novom Sadu s predstavom *Alabama*. Predstavu po tekstu **Davora Špišića**, koja se bavi temom nasilja među mladima, režirao je **Dario Harjaček**. U njoj se žanrovski prepliću crna

komedija s elementima sociološko-psihološke studije. Osim u Hrvatskoj, *Alabama* je izvođena i širom regije i pobrala je brojne pozitivne kritike i reakcije publike.

Biskup Fazekas posjetio ZKVH

SUBOTICA – Subotički biskup mons. **Franjo Fazekas** posjetio je 24. travnja Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata skupa s tajnikom vlč. **Draženom Skenderovićem** te čestitao ravnateljici **Katarini Čeliković** i djelatnicima 15. obljetnicu rada Zavoda. Nakon kratkog predstavljanja suradnika u Zavodu, djelatnosti i ostvarenih rezultata, uslijedio je srdačni razgovor u kom su se sugovornici dotaknuli brojnih tema u području kulture, znanosti kao i vjerskog života te moguće suradnje Zavoda i Subotičke biskupije u predstojećem razdoblju. Bilo je riječi i o sakralnoj baštini koja se nalazi u biskupijskim župama i crkvama kao i o načinima njezina budućeg očuvanja i prezentiranja.

Leksikon na Kliofestu

ZAGREB – Na XI. Festivalu hrvatske povijesti *Kliofest*, koji će biti održan od 7. do 10. svibnja u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu bit će predstavljen i 16. svezak *Leksikona podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca*. Predstavljanje organizira Hrvatska matica iseljenika, a pozdravnu riječ uputit će **Mijo Marić**, ravnatelj

telj HMI. Svezak će predstaviti dr. sc. **Mario Bara**, dr. sc. **Robert Skenderović** i dr. sc. **Slaven Bačić**. Promocija je zakazana za srijedu, 8. svibnja, s početkom u 15 sati.

ZKVH u Noći muzeja

Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata će u subotu, 18. svibnja, sudjelovati u popularnoj manifestaciji *Noć muzeja 2024*. Posjetitelji će moći vidjeti izložbu pod naslovom *Hrvatsko narodno kazalište u Subotici (1945. – 1951. – 1980.)* na kojoj će biti prikazani dokumenti, publikacije, fotografije i plakati iz arhive Zavoda te iz osobne zbirke kolekcionara **Ljudevita Vujkovića Lamića**.

Autor izložbe je **Branimir Kopilović**, stručni suradnik u Zavodu, a izložbu će u 19 sati otvoriti prof. **Nevena Baštovanović**, suradnica na izložbi i autorica elaborata pod nazivom *(Ponovni) Osnutak Drame na hrvatskom jeziku u Narodnom kazalištu u Subotici*.

Prostorije Zavoda će biti otvorene od 18 do 23 sata. Posjetitelji će ovom prigodom moći kupiti publikacije tiskane u nakladi Zavoda.

Predstavljanje knjige o Hrvatskom groblju u Boki

BOKA – Knjiga autorice **Lidije Žunac** *Tragovi trajanja: Hrvatsko groblje u Boki* bit će predstavljena u nedjelju, 19. svibnja, u Boki. Program počinje blagoslovom groblja i molitvom za pokojnike na Hrvatskom groblju u Boki u 17 sati, a predstavljanje knjige će biti u 18 sati u Velikoj dvorani naftaške menze. Program prati izložba fotografija *Prizori prošlosti – Hrvati u Boki*. Izdavači knjige su Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, Subotica i Gradska biblioteka Pančevo, koji su ujedno i organizatori ovog događaja u suradnji s Kulturnim centrom u Sečnju. Recenzenti knjige su prof. dr. sc. **Vladimir Čavrak** i dr. sc. **Bojana Miljković Katić**.

Najbitnija je ideja

U svom radu uglavnom koristi plakat kao izražajno sredstvo, ali često nadilazi okvire baveći se drugim medijima u suradnji s kolegama iz drugih polja umjetnosti

Luka Prstojević (Novi Sad, 1993.) svestrani je mladi kreativac: umjetnik, dizajner, predavač na visokim školama u Novom Sadu i Beogradu i osnivač Kulturnog centra Lab.

Završio je master studij primijenjene umjetnosti i dizajna na Akademiji umjetnosti u Novom Sadu gdje je trenutno na doktorskom studiju. Prstojević svojim djelovanjem želi pridonijeti očuvanju značaja umjetnika kroz unaprjeđenje znanja mladih i njihovu prepoznatljivost u kontekstu suvremenog tržišnog gospodarstva. U pokušaju da predstavimo njegov angažman, krećemo od »bazičnog« dizajnerskog poziva.

Plakat kao izražajno sredstvo

U svom radu, kako navodi, uglavnom koristi plakat kao izražajno sredstvo, ali često nadilazi okvire i konvencije baveći se drugim medijima u suradnji s kolegama iz drugih polja umjetnosti. U njegovom radu vidljivi su oblici angažmana, ali i sinteza primijenjene i likovne umjetnosti. Višestruko je nagrađivan na svjetskoj razini za svoj rad na području dizajna plakata te je aktivno sudjelovao na više od 70 izložbi u zemlji i inozemstvu.

Najviše pozornosti u umjetničkom radu, kako kaže, polaže na ideju:

»Tehnologija i estetika se mijenjaju i uvijek dolazi nešto novo, ali ono što je bezvremeno je dobra ideja. Ne uspijevam uvijek u tome, nema se uvijek vremena, nažalost. Lako je uraditi da nešto izgleda lijepo, ta vještina neizbježno dolazi vremenom. Ali takvi radovi se zaborave i može ih bilo tko uraditi. Vaša ideja, vaš stav i vaše razmišljanje je samo vaše i ako uspijete to prenijeti na rad, to ostavlja trajni pečat i nije nešto što je zamjenjivo«.

Kaligrafija od 30 metara

Bavi se i kaligrafijom, a njegov najpoznatiji rad iz tog područja je mural od 30 metara gdje je kaligrafski ispisan pjesma *Domovina se brani lepotom* **Ljubivoja Ršumovića**. Ovaj rad, izrađen na silosima u luci Beograd, realizirao je s kolegom **Viktorom Puškarevom**.

»Nemam radove koje bih izdvojio, mijenja se to vremenom koji mi se rad dopada najviše. Mogu reći kako volim izrađivati radove za Akademiju umjetnosti i druge umjetničke institucije, kao i same umjetnike (pjesnike, pisce, glazbenike, glumce...), jer se razumiju u startu u umjetnost i ne miješaju se previše u proces dizajna, a to povjerenje i sloboda je san svakog dizajnera i zaista najbolji radovi su oni gdje klijent daje neophodan minimum inputa, a dizajner ima slobodu povezati i upakirati to u jednu dobru koherentnu vizualnu cjelinu. Što se nagrada tiče, najviše sam ponosan na nagradu sa Svjetskog bijenala studentskog plakata koji organizira Akademija u Novom Sadu.

Značajna mi je zbog toga što sam ranije mislio da su svi ti natječajni prijevara i namještaljka. Tek kad sam i sâm bio žiri na istom tom bijenalu sam shvatio kako zapravo nema nikakvog nametanja favorita i politike koja se krije iza. Jedino što je bitno je da je rad kvalitetan, da dobro komunicira ideju i da bude primijećen kod žirija», kaže Prstojević.

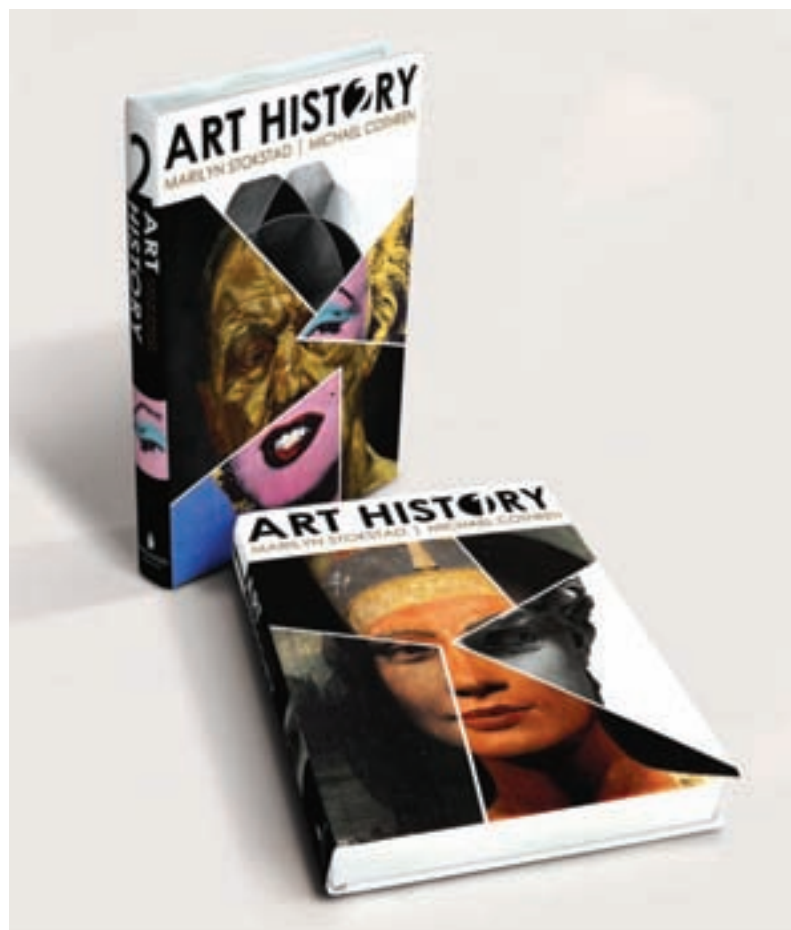
Pedagoški rad

Naš sugovornik je predavač na Akademiji umjetnosti u Novom Sadu (na smjeru za grafički dizajn), a odnedavno i gostujući predavač na Fakultetu dramskih umetnosti u Beogradu i na Višoj tehničkoj školi u Novom Sadu.

»Imao sam priliku za ovo kratko vrijeme upoznati veliki broj studenata i zaista je zajedničko za većinu njih da su željni znanja i rada. Često nastane problem kada profesori zaborave kako je biti student i mlad pa nastane distanca u komunikaciji između studenata i profesora. Osobno taj problem nemam, jer sam i dalje blizu generacijski studentima i kod nas su grupe male i praktično se vodi individualna nastava«, priča Prstojević.

Prstojević je i suradnik Zaklade *Spomen dom bana Josipa Jelačića* u Petrovaradinu. U tom kontekstu, vodio je projekt i grafičko oblikovanje najnovije postavke dječje opere *Šumska kraljica*. Također, jedan je od organizatora i član žirija Svjetskog bijenala studentskog plakata u Novom Sadu.

»Ove godine organiziramo 11. bijenale i nadamo se da će se i ove godine prijaviti tisuće studenata širom svijeta.

Kao i prethodnih godina, internacionalni žiri se sastoji od pet svjetskih dizajnera i tri najbolja rada dobijaju novčane nagrade, a 100 plakata koji uđu u uži izbor bit će tiskani i predstavljeni na više izložbi u regiji. Najviše sam ponosan na to što glavni i odgovorni za ovaj projekt moj mentor **Attila Kapitány** preko ovog projekta njeguje prave vrijednosti dizajna, prije svega slobodni izraz autora, kao što je i njegov mentor i osnivač ovog bijenala **Branislav Dobanovački** to činio.«

Neovisni kulturni centar

Kako smo naveli, Prstojević je (uz **Stanislava Drču**) jedan od osnivača novosadskog Kulturnog centra *Lab*, koji se nalazi na adresi Ulica dr. Hempta 2. KC *Lab* je u potpunosti neovisan, slobodan i samoodrživ, što, kako ističe, nije slučaj s većinom kulturnih stanica/centara u gradu. Nedavno su proslavili svoj sedmi rođendan.

»Najvećim uspjehom smatramo to što je KC *Lab* uopće stvoren i što opstaje i dalje kao jedno izuzetno slobodno mjesto u kom je ugošćen veliki broj raznovrsnih umjetnika iz mnoštva država, da prosto kad pogledam unazad djeluje čak i pomalo nestvarno. Što se napretka tiče, u svakom segmentu se radi na tome, ali prvenstveno u samoj kući, renoviranju, kao i implementiranju novih sadržaja u program s ciljem pružanja novosadskoj publici prilike da dožive još raznovrsnije kulturne sadržaje«, zaključuje naš sugovornik.

Ivan Benčik

Uskrsni koncert u Novom Sadu

Zbor, solisti i ansambl harmonika

Župni zbor *Laudanti* župe Imena Marijina iz Novog Sada priredio je u petak, 26. travnja, svoj Uskrsni koncert. Uz spomenuti zbor, nastupili su Ansambl harmonika, sopranistica **Milica Majstorac**, **Milica Vranješ** (klavir) i **Sava Antonov** (orgulje). Dirigent je bio **David Bertran**. Na programu su bila skladbe uskrsne ali i opće duhovne tematike (**G. F. Händela**, **B. Marcelloa**, **M. Leščana**, **G. Younga**, **C. Francka**, **F. Pokaza**, **J. S. Bacha**) kao i dvije skladbe skladatelja s naših prostora (*Magnificat* **Albe Vidakovića** i *Cantate Domino* **Guida von Pogatschina**) koji su dali doprinos općoj crkvenoj glazbi. Kako u pratećem tekstu vezanom za repertoar navodi **Miroslav**

Stantić, dvije skladbe s repertoara (*Jubilate Deo* **Petra Anglea** i *Exultate Deo* **Emila Cosetta**) predstavljaju ne-standardnu literaturu duhovne glazbe i svojim glazbenim izričajem otvaraju nam neki novi način sagledavanja duhovnoga u novijem skladateljskom ruhu.

»Ovako koncipiran repertoar uz možda za nas neobičnu kombinaciju zbora, solista i ansambla harmonika iskoračuje u novo, ali ne odmičući od želje da ovaj ansambl uz zbor ima ulogu orgulja koje zasićenim zvukom i različitim bojama nastoje dati svakoj skladbi ljepotu i sjaj«, zaključuje Stantić.

D. B. P.

Uskrsni koncert u Petrovaradinu

Neizostavni dio tradicije

HKPD Jelačić iz Petrovaradina priredilo je svoj tradicionalni uskrsni koncert u subotu, 27. travnja, u crkvi Uzvišenja sv. Križa u Petrovaradinu. Nastupio je mješoviti pjevački zbor udruge pod ravnanjem **Vesne Kesić Krsmanović** te uz klavirsku pratnju **Jovane Varagić**.

Na programu su bile tradicionalne uskrsne pjesme, od onih koje datiraju iz 18. stoljeća do suvremenijih. Spomenuti koncert predstavlja neizostavni dio tradicije mjesnih Hrvata i njegovim održavanjem njeguje se njihov vjerski i kulturni identitet.

H. R.

Koncert Marka Žigmanovića i »hajoša«

Susret rockera i tamburaša

Koncert Marka Žigmanovića i benda i ansambla *Hajo* održan je 26. travnja u dvorani HKC-a *Bunjevačko kolo* u Subotici. Ovaj, rekli bi nesvakidašnji spoj električnih gitara, bubnjeva i tambure nastao je zahvaljujući dugogodišnjem poznanstvu i iskustvu oba sastava. Iako se, kako su rekli, međusobno dugo godina poznaju i prate rad jedni drugih, nikada nisu skupa nastupali. Stoga za ovaj koncert možemo reći da je bio na neki način izazov za sve, pokušati spojiti tamburašku glazbu, rock, pop, zabavnu... Izazov je uspješno priveden kraju, a kako su rekli, ovo je tek početak suradnje, koja će u budućnosti možda izroditi nekim novim projektima, na obostrano zadovoljstvo, kako izvođača, tako i publike.

Gostovanje u Komletincima

Nazor na smotri proljetnih običaja

Folklorna sekcija HKUD-a Vladimir Nazor iz Sombora sudjelovala je u nedjelju, 28. travnja, u Komletincima na XV. smotri proljetnih običaja i obilježavanju 60. obljetnice mjesnoga KUD-a *Filipovčića*. Na smotri su sudjelovali i KUD-ovi iz Đeletovaca, Donjeg Novog Sela, Privlake i Otoka.

Grad Sombor

Podržano pet projekata hrvatskih udruga

Povjerenstvo za provedbu natječaja Grada Sombora za financiranje i sufinanciranje projekata i programa udruga koje njeguju identitet nacionalnih manjina – nacionalnih zajednica u 2024. godini, utvrdilo je preliminarnu listu odobrenih projekata. Među odobrenima su i projekti udruga hrvatske manjine: *Devedeset godina Dužionice u Somboru* HKUD-a Vladimir Nazor (280.000 dinara), 6. *Saziv međunarodne likovne kolonije 'Bezdanska marina'* HUG-a Bezdanska marina (80.000 dinara), *Putevi ma tradicije i kulture u 2024. godini* UG-a Urbani Šokci (400.000 dinara), *Njegovanje identiteta Hrvata-Šokaca Berega* HKPD-a Silvije Strahimir Kranjčević iz Berega

(180.000 dinara) i *U reljefima tradicije bečara II*. KUDH-a Bodrog iz Monoštora (70.000 dinara).

Također, objavljena je i Lista vrednovanja prijava podnijetih na natječaj za dodjelu sredstava Grada Sombora za očuvanje kulturnog naslijeđa i razvoja suvremenog načina interpretacije lokalnih običaja i tradicija u 2024. godini. Od hrvatskih udruga sredstva su dobili: HKPD Silvije Strahimir Kranjčević iz Berega za projekt *Obuci se lepo* (480.000 dinara) i HKUD Vladimir Nazor Sombor za projekt *Bunjevačko ruho za novo stoljeće* (200.000 dinara).

H. R.

In memoriam

FRANJO SKENDEROVIĆ (1962. – 2024.)

Ovim putem želimo zahvaliti svima koji su bili s nama u teškim trenucima i molitvama, te ispratili našeg supruga, tatu i didu u vječni mir.

Misa na šest tjedana bit će u subotu, 4. svibnja u 8 sati u katedrali sv. Terezije Avilske u Subotici.

U raj povelj te anđeli!

Supruga Slavica, dica: Anamarija, Petar, Katarina i Luka s Markom, Kristinom i Ivanom, unuci: Karlo, Jakov i Martin.

In memoriam

IVAN ČOVIĆ (1. siječnja 1947. – 17. travnja 2024.)

U 78. godini života, 17. travnja iznenada je preminuo osnivač i visoki dužnosnik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini Ivan, Ivica Čović. Rođen je na Bikovu 1. siječnja 1947. godine.

Kad je krenuo u školu, preselio se u Suboticu, gdje je završio i Ekonomsku školu. Na svoj salaš na Bikovu vratio se 1981. godine i ostatak života je proveo na njemu. U svom životnom vijeku radio je na Željezni-

ci, u *Vojvodina špedu*, te u Zemljoradničkoj zadruzi *Salaš*. Bavio se poljoprivredom i svoj životni cilj posvetio je zalaganju za boljitak poljoprivrednika.

Bio je i osnivač Saveza seljaka Vojvodine 1990., a iz tog je proistekla Narodna seljačka stranka, čiju je podružnicu osnovao u Subotici.

Na prvim parlamentarnim izborima za zastupnika Narodne skupštine Srbije u prosincu 1990. godine bio je zajednički kandidat DSHV-a i NSS-a. Vijećnik DSHV-a u Skupštini općine Subotica bio je u dva mandata – od 1996. do 2000. i od 2000. do 2004. godine. Član Predsjedništva DSHV-a bio je u mandatu 1994. – 1998., a član Vijeća DSHV-a u mandatu od 2016. do 2020. godine. Krasila ga je odanost u programskim načelima te zatajani i požrtvovni rad na ostvarenju istih. Otac je dviju kćeri i dida tri unuke, koje pohađaju nastavu na hrvatskome i aktivne se u hrvatskim udrugama kulture.

Ivan Čović pokopan je 18. travnja na Senčanskom groblju u Subotici.

Krizma u Subotičkoj biskupiji

»**P**rimi pečat dara Duha Svetoga«, riječi su koje će u narednom periodu biti često izgovorene, a izgovorit će ih biskup ili njegovi delegati na brojnim krizmanjima koja predstoje.

Pečat dara Duha Svetoga označuje da krštenik pripada Kristu, dok je riječ »krizma« naziv za sveto ulje, koje biskup blagoslivlja na Veliki četvrtak. Tim svetim mirisnim uljem mažu se krizmanici, pa je zbog toga i sam sakrament nazvan krizma, prenosi sajt Subotičke biskupije.

Sveta krizma je valjano podijeljena i primljena onda kada se poštuju propisi Crkve. To jest, kada se pravilno upotrijebe materija i forma sakramenta. Materija (tvar) kod podjeljivanja sakramenta krizme jest sveto ulje (chrisma). Na bit i valjanost sakramenta spada polaganje ruku djelatelja na glavu krizmanika i mazanje svetim uljem (krizmom) po čelu krizmanika, i to palcem u znaku križa.

Bitan uvjet za valjanost sakramenta svete krizme jest forma sakramenta. A forma – to su zapravo strogo propisane riječi koje djelatelj krizme izgovara točno onako kako one glase, dok polaže ruke na glavu krizmanika i maže ga svetim uljem. Te riječi glase: »Primi pečat dara Duha Svetoga«.

Treba znati da je redoviti djelatelj sakramenta svete krizme ordinarij ili biskup u svojoj biskupiji, a biskup može imenovati svoje delegate koji također mogu biti izvanredni djelatelji krizme.

Kako je najavljeno, biskup Subotičke biskupije **Franjo Fazekas** ove će godine sakrament potvrde podijeliti u tri dekanata: Novosadskom, Bečejskom i Bačkom dekanatu i to u sljedećim mjestima: u Adi, Temerinu, Bečeju, Bođanima, Vajskoj, Poljanici, Loku, Titelu, Molu, u Subotici, Somboru, Budisavi, Bačkom Petrovom Selu, Bačkom Gradištu, Futogu, Plavni, Baču i Selenči.

U svim ostalim župama sakrament potvrde krštenicima će podijeliti delegati koje je biskup imenovao.

Ž. V.

Susret mladih Subotičke i Srijemske biskupije

Biskupijski ordinarijat i Ured za pastoral mladih Srijemske biskupije organiziraju XVI. susret mladih, na kojem će prisustvovati i mladi iz Subotičke biskupije. Susret pod geslom »Kao što me posla Otac, i ja šaljem vas« bit će održan 11. svibnja u župi sv. Ane u Maradiku. Euharistijsko slavlje predvodit će biskup Srijemske biskupije mons. **Fabijan Svalina**, a u popodnevnom programu će s mladima biti gost koji je poznat po svom pastoralnom radu, franjevac konventualac fra **Stjepan Brčina** iz Zagreba.

Devet utoraka sv. Antuna kod franjevacu

Započela je velika devetnica u čast sv. Antuna Padovanskog koja obuhvaća devet utoraka sve do blagdana – 13. lipnja. Pobožnost i misa na oltaru ovoga sveca u franjevačkoj crkvi sv. Mihovila u Subotici služi se svakog utorka u 6, 9 i 17.30 sati.

Jerihonsko bdjenje u Subotici

Jerihonsko bdjenje u Subotici u kapelici Crne Gospe kod franjevacu bit će od 11. do 18. svibnja. Svi oni koji se žele uključiti i zauzeti sat klanjanja pred Presvetim mogu to učiniti putem aplikacije koja je dostupna na društvenim mrežama Molitvene zajednice *Proroci*.

Natječaj za upis studenata Teološko-katehetskog instituta

Rektor Teološko-katehetskog instituta Subotičke biskupije raspisao je natječaj za upis studenata na studije na Teološko-katehetskom institutu Subotičke biskupije u akademskoj 2024./25. godini.

Studij traje četiri godine i na razini je visoke stručne spreme. Predavanja i seminari se održavaju vikendima (subotama i nedjeljama) u Subotici u Pastoralnom centru Augustinianum, a po završetku studija stječe se stručni naziv diplomiranog katehete. Prijave se primaju do 31. kolovoza 2024. godine.

Više o ovome možete čitati na <http://catholic-su.rs/>.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Bog je ljubav

U središtu Božje riječi ove nedjelje, ali i općenito, je ljubav. Svi mislimo da o ljubavi znamo sve. No dojmama smo kako se o njoj puno govori, a sve je manje vidljiva, kao da iščezava iz ovoga svijeta. Odlično je iskorištena u komercijalne svrhe, ali je ljudima sve manje vidljiva. Ima li ljubavi u ovome svijetu i tko treba ljubiti? Treba li čovjek samo čekati da bude ljubljen? Je li ispravno o ljubavi razmišljati polazeći od toga ljubi li mene netko i tko taj netko treba biti? Odgovore na ova, ali i sva druga pitanja o ljubavi treba tražiti iz samo jednog polazišta, a to je: Bog je ljubav.

Biti u Kristovoj ljubavi

Sve što Bog čini za čovjeka čini iz ljubavi i cijelo je kršćanstvo na njoj utemeljeno. Bez nje bi ono bilo tek neka filozofija, poput mnoštva drugih, koja govori o humanosti. Ovakvo, kršćanstvo je vjera, koja postaje program čovjekova življenja, ono je to što čovjeka izdvaja iz mnoštva drugih koji se vode različitim filozofijama ili jednostavno žive od danas do sutra. Ljubav koja je bit Božja, pa i bit kršćanstva, je to što kršćanina čini drugačijim, što njegova djela čini drugačijim, to što mijenja živote i mijenja svijet.

Isus u Ivanovom evanđelju poziva vjernike da ostanu u njegovoj ljubavi, te napominje: »Budete li čuvali moje zapovijedi, ostat ćete u mojoj ljubavi« (Iv 15,10). Isus traži od ljudi da ostanu u njegovoj ljubavi. Mnogi ljudi žive ne mareći za Kristovu ljubav, te na taj način ukidaju bliskost s njim. Zato on poziva da ne čine tako. Kao način ostajanja u njegovoj ljubavi, Krist navodi čuvanje njegovih zapovijedi. Dakle, ostati u zajedništvu s Kristom znači biti mu poslušni. To istovremeno znači uzvratiti mu ljubav koju nam je dao, jer koga ljubimo, njega rado i poslušamo. Kristove zapovijedi nisu neka

šuma propisa i ograničenja. On ih u nastavku svodi na jednu: »Ovo vam zapovijedam: da ljubite jedni druge« (Iv 15,17). Tko ljubi brata svoga, čini sve što je Krist zapovjedio, jer sve se zapovijedi na kraju i svode na ljubav, ljubav prema Bogu i prema bližnjemu. Onaj tko je povezan s Kristom i ne može živjeti drukčije nego i sam ljubiti, jer Kristova ljubav zahvaća čovjeka i mijenja ga, čini ga sličnim njemu. Tamo gdje nedostaje ljubavi, nedostaje Boga, po tome znamo jesmo li u Božjoj blizini ili smo se udaljili, te iz tog saznanja treba raditi na svojim promjenama.

Predanje

Ivan i u svojoj poslanici govori o ljubavi (usp. 1Iv 4,7-10). Ljubav je očita dužnost kršćana, a kršćanin ljubi zato što je ljubav od Boga i jer je ljubav Bog. Dakle, život bez ljubavi je život bez Boga, a kršćanin ne može tako živjeti. Bog je izvor svake ljubavi. Iz toga proizlazi da svatko tko ljubi to čini nesebičnim predanjem, baš onako kako ljubi Bog.

»Tko ne ljubi, ne upozna Boga« (1Iv 4,8), jer se u zajedništvu s Bogom ne može biti, a da Bog ne utječe na tvoj život. Božja ljubav je sila koja zahvaća čovjeka i čini ga sličnim sebi, čisti ga od sebičnosti, oholosti, egoizma, svega onoga što ga priječi ljubiti. Onaj tko Boga poznaje zahvaćen je njegovom ljubavlju te je i sam sposoban ljubiti.

Porijeklo Božje ljubavi je u njegovoj biti, a njezin izražaj je Kristov dolazak, te žrtva za ljudsko spasenje. Zato zapovijed da ljubimo jedni druge ne dolazi iz neke apstraktnosti već ima uzor u Sinu koji se za nas žrtvovao, upravo jer nas ljubi. Tako i mi: ako ljubimo, trebamo biti spremni na žrtvu, jer nema ljubavi bez žrtve. A tko je u Božjoj ljubavi zna i može darovati sebe za Boga i druge.

Od Plavne i Sombora do Monoštora

Lovački geni Kaplarovih

Stipan Petrović

Zanimljivu priču o tri generacije **Kaplarovih** i njihovom životnom putu od Plavne, do Sombora i Monoštora ispričala nam je **Marija Kaplar**, rođena **Patarić**, supruga pokojnog **Stipana Kaplara**. Kako kaže, prezime Kaplar nije monoštorsko prezime, već potječe iz Plavne, no potomci Stipana i **Eve** zapravo nose majčino prezime, a ne očevo.

»Djed mog pokojnog supruga Stipana zvao se **Stipan Petrović**. Kada su počeli zajednički život, Stipan Petrović i Eva Kaplar bili su siromašni, ali ne mogu sigurno kazati da je to bio razlog što se nisu vjenčali iako su kasnije dobili troje djece: **Anu**, **Ivana** i **Antuna**. Svu djecu je majka Eva nakon rađanja prijavljivala na svoje prezime Kaplar«, kaže Marija Kaplar.

Objašnjava da su Eva i Stipan u braku koji je trajao šezdeset godina živjeli sigurno pedeset godina nevjenčano, a kako zna vjenčali su se da bi Eva naslijedila mirovinu od supruga nakon njegove smrti. Nakon vjenčanja djeci nisu mijenjali prezimena te je majčino prezime Kaplar ostalo kao začetak loze Kaplarovih što je u to vrijeme bila rijetkost u ovim krajevima. Podsjeća da je, kao u svakom mjestu gdje žive Šokci pa tako i u Plavni, najlakše bilo

Prezime Kaplar potječe iz Plavne, ali su potomci ove obitelji svoj život nastavili u Monošturu, a tamo ih je doveo lov, što je posao kojim su se bavile tri generacije Kaplarovih. Posljednji, Stipan Kaplar u lov je čak tri puta vodio Josipa Broza Tita

naći nekoga po nadimku (*ruganom imenu*) te da je ova obitelj poznata kao **Kalalini** ispod Bare.

Otac i sin u istom poslu

U Plavni se Stipan bavio lovstvom. Sin Ivan već kao dječak pomagao mu je i tako učio zanat kojim će se i on baviti. Stipan je bio uposlen u lovištu kod **Puce Karakaševića** no ubrzo se sele u Sombor gdje mu Puca Karakašević, bogati veleposjednik (družio se s obitelji **Dunderski** i **Vamošer** koji su slovili za veće veleposjednike u tadašnjoj Vojvodini) daje odgovoran posao. Karakašević, koji je bio između ostalog i koncesionar mnogih lovišta pa tako i ovog u Somboru, daje mu, kao povjerljivoj osobi i iskusnom lovcu s poznavanjem svih tajni lova i svega onoga što ide uz lov, da se brine za sektor lovstva, o nekretninama vezanim za lov, osoblju koje za njega radi (kočijaši....) te konjima i prijevoznim sredstvima koja se koriste u lovu (zaprežna kola i saonice).

»Stipan i Eva u Somboru žive do kraja Drugog svjetskog rata kada se Puca Karakašević kao veleposjednik gubi u novonastalim poslijeratnim promjenama. Ubrzo Stipan odlazi u mirovinu te se sa suprugom Evom vraća u Plavnu gdje je i preminuo 1967. godine«, priča Marija Kaplar o obitelji svog pokojnog supruga Stipana.

Stipanov sin Ivan, rođen 1910. godine, već u mladosti je u Plavni učio od oca o lovu. Selidbom s obitelji u Sombor Ivan nalazi drugi posao no i tu je pri pomoći ocu. Između Prvog i Drugog svjetskog rata uposlen je u konjičkoj policiji Sombora. Nakon završetka Drugog svjetskog rata otac Stipan se vraća u Plavnu, a Ivan napušta posao u policiji i preko Ministarstva šumarstva dobija posao u Lovnoj upravi **Kozara**. Ubrzo se iz Sombora seli u Monoštor gdje radi do odlaska u mirovinu.

Stručnjak za ritskog jelena

»Ivanov sin, a moj suprug Stipan Kaplar (rođen. 1941.) nastavlja njegovim putem. Većinu djetinjstva provodi u Somboru i Monošturu gdje se i upoznajemo. Volio je pričati o svojim posjetima za vrijeme raspusta djedu Stipanu

Ivan Kaplar

Stipan Kaplar

i baki Evi u Plavnu. Pričao je da je do uposlenja pomagao ocu u poslu u Lovnoj upravi *Kozara*, a u slobodno vrijeme odlazio u lov s ocem kada bi u lovište dolazili gosti; nerijetko bio je i njihov vodič u lovu. Stečeno obrazovanje nije mu bilo uopće strukovno vezano za područje lovstva no doškolovanjem u Karlovcu stječe stručno zvanje viši lovni tehničar. Posao je dobio u Lovnoj upravi *Kozara* u Monoštoru 1966. godine. Na terenima monoštorskog rita ili, kako sada kažu Gornjeg Podunavlja, gdje je svjedočio svim statusnim promjenama poduzeća, proveo je cijeli radni vijek od četrdeset dvije godine«, priča Marija o svom pokojnom suprugu.

S ponosom ističe da je za svog radnog vijeka Stipan u lov vodio većinu visokih dužnosnika poslijeratne Jugoslavije, te mnoge visoke ličnosti iz politike i gospodarstva novije povjesti. Tri puta je vodio u lov **Josipa Broza Tita**, predsjednika Istočne Njemačke **Ericha Honekera**, te **Hortena**, vlasnika jednog od najvećih lanaca robnih kuća u Njemačkoj.

»Moj Stipan se smatrao za vrhunskog, jednog od najboljih poznavatelja – stručnjaka za ritskog jelena u staroj Jugoslaviji. Bio je tražen i kao voditelj u lovu i kao turistički vodič u ovom području«, s ponosom priča Marija.

Kaže da je volio ići u lov i izvan lovišta gdje je radio, a naročito u Gorski kotar. Velika neostvarena želja mu je bila odstrijeliti medvjeda no i bez toga, kako kaže Marija, kao malo tko je sebe našao u poslu, jer je volio lov, šumu i prirodu.

Željko Šeremešić

Digitalizirana baština na jednom mjestu

Portal *eKultura* (<https://ekultura.hr>) središnje je mrežno mjesto koje osigurava pristup i pretraživanje postojećih digitalnih zbirki kulturne baštine Hrvatske. Zbirke predstavljene na portalu pohranjene su u baštinskim ustanovama (muzeja, knjižnica i arhiva) na području Hrvatske koje o njima stručno skrbe. Sustav svim građanima Hrvatske, kao i međunarodnoj javnosti, omogućuje pristup digitaliziranoj građi naše kulturne baštine. Cilj je portala, kako se navodi, prikazati javnosti baštinu koju nasljeđujemo i prepuštamo na daljnju brigu novim generacijama.

Svrha je projekta doprinijeti povećanju korištenja informacijsko-komunikacijskih tehnologija u komunikaciji

između građana i javne uprave uspostavljanjem informacijskog sustava za koordinaciju komunikacije te razvojem središnjeg softverskog rješenja u sektoru kulturne baštine. Opći je cilj projekta povećanje zaštite i online dostupnosti digitalnog kulturnog sadržaja, a specifični je cilj osigurati sigurnu pohranu digitalnog kulturnog sadržaja na jednom mjestu i omogućiti korisnicima jedinstven pristup tako pohranjenom sadržaju uspostavljanjem odgovarajućeg IKT sustava.

Zbirke je moguće pretraživati i pregledavati tematski, kronološki, prema vrsti građe, mjestu gdje se nalaze ili značajnim osobama, stvarima ili događajima na koje se odnose. Portal *eKultura* omogućuje i dodatne usluge koje su namijenjene institucijama kulturne baštine i građanima u cilju sistematiziranog korištenja sustava *eKultura*, te pružanja dodatnih informacija o pojedinom digitaliziranom objektu kulturne baštine na portalu.

Portal *eKultura* razvijen je u sklopu projekta »eKultura Digitalizacija kulturne baštine«, financiran sredstvima Europskog fonda za regionalni razvoj u okviru provedbe Operativnog programa »Konkurentnost i kohezija 2014. – 2020.«. Projekt provodi Ministarstvo kulture i medija u suradnji s partnerskim institucijama – Hrvatskim državnim arhivom, Hrvatskom radiotelevizijom, Muzejom za umjetnost i obrt i Nacionalnom i sveučilišnom knjižnicom u Zagrebu.

H. R.

Dvostruki svatovi

U proljeće 1955. vjenčali su se braća **Bela i Ivan Marcikić** iz Mukićevog kraja u Đurđinu. Svadba je bila istoga dana – u istoj crkvi, istoj šatri, s istom muzikom, ali s različitim ženama. Bela se oženio za **Stanu Mamužić** iz Jožinog sela (Đurđin), a Ivan za **Kristu Kozma** iz Tavankuta.

Na fotografiji se vide mladenci: s lijeve strane su Ivan i Krista, a s desne Bela i Stana. Pokraj njih sjede enge, **Eva** s lijeve strane i **Vita** s desne.

Kolima do Tavankuta i natrag

Sjećanje na ovu svadbu i fotografiju s nje podijelio je s nama **Petar Marcikić** iz Subotice. Bilo je to vjenčanje njegovih stričeva, kojega se, iako je imao šest godina, kaže, dobro sjeća.

»Interesantni su bili svatovi. Počeli su u nedilju ujutru okupljanjem naši gostivi s muške strane na salašu u Mukić kraju. Bila je dugačka šatra, pod zabatom salaša u kojoj je stalo oko 150 gostivi. Kad su se gosti s muške strane okupili, onda se krenilo rad snaša. Kolima, onda nije bilo ni karuca, jel i je bilo malo. Jedan dio rodbine je išo rad jedne snaše, a drugi dio rodbine rad druge. Taman je to bilo vreme užne dok su stigli, tribalo im je oko

dva sata u jednom pravcu, tako da su tamo užnali i krenili natrag k Đurđinu, tj. crkvi. Dogovorili su se ranije kad će se tačno nać ispid crkve. Doćekali su jedni druge kako bi se mogli vinćat zajedno, pod jednom misom. Posli su svatovi opet išli kolima do salaša mladoženja di je bilo organizirano slavlje«, prića Marcikić.

Dva okrećanja, dva poklona

Kaže, sjeća se kako je bilo puno prašine te da su žene ne bi li se manje uprašile putujuć otvorenim kolima, dizale gornje suknje na glavu. Sjeća se on i kako su u šatoru gorjele karbitne lampe, koje je dobio »šatraš« iz Subotice.

»U šatri i oko šatre u avliji je bilo veselje. Prvo je služena večera, bilo je muzike i sve što već triba. Kako je bilo dvi snaše, bilo je i dva okrećanja. Gosti su nosili dva poklona, sve je bilo kako triba, samo duplo«, prića Marcikić.

Ivan i Krista nakon vjenćanja živjeli su »u arendi« prema Staroj Moravici, dok su Bela i Stana obitelj podizali u Orćićevom kraju kraj Mukićevog šora. I jedni i drugi imali su po dvoje djece. Prvi **Joška i Nikolu**, a drugi **Icu i Vericu**. Živ je jedino Nikola, koji s obitelji živi u rodnome Đurđinu.

J. D. B.

Možemo svi skupa

»Učimo svi zajedno« naziv je projekta koji je posvećen promociji inkluzivnog obrazovanja, a održan je 26. travnja u OŠ *Matko Vuković* u Subotici. Ovaj projekt provode Ministarstvo prosvjete i UNICEF uz financijsku podršku Europske unije, a osnovni cilj jest podizanje svijesti javnosti o važnosti i pozitivnom utjecaju inkluzivnog obrazovanja na društvo u cijelosti. Škole koje se nalaze u ovome projektu nalaze se na te-

ritoriju 20 jedinica lokalnih samouprava, te će sve one tijekom ove godine sudjelovati u ovome projektu, a među njima je i OŠ *Matko Vuković* u kojoj se odvija i nastava na hrvatskom jeziku.

»Naše opredjeljenje je da se svako dijete dobro osjeća u školi i u tom stilu da idemo u korak i s vremenom i potrebama. Sudjelovanje u ovom projektu je mogućnost, ne samo djeci, nego prvenstveno nastavnicima i učiteljima da steknu određene kompetencije«, kaže ravnateljica ove škole **Mirjana Stevanović** i pojašnjava kako je u školi već odavno prisutna inkluzija, pa čak je bila prisutna i dok nije imala ovo ime, jer zapravo sâmo značenje riječi inkluzija jest uključivanje, obuhvaćanje, a u školama su uključena i djeca s posebnim potrebama, pa i ona darovita.

»U našoj školi po individualnim obrazovnim planovima (IOP) vidimo da imamo djecu koja pohađaju nastavu po IOP-u 1, nešto malo i po IOP-u 2, a spadamo u škole koje imaju najveći broj IOP-a 3 koji predstavlja rad s nadarenom djecom. Nama je osnovni cilj uključenost u rad svakog djeteta bez obzira na njegove sposobnosti, što je jako važno i bitno za njih.«

Ovom prilikom djeca su imala radionice u kojima su govorili određene riječi na različitim jezicima, dakle na srpskom, te na jezicima nacionalnih manjina (mađarskom, hrvatskom, romskom i bunjevačkom govoru), te su skupa oslikavali slova u rečenici *Učimo svi zajedno*. Želja organizatora je bila da skupa rade i djeca i odrasli, jer, kako su rekli, djeca uče od odraslih, a odrasli od djece.

»Tako učimo svi zajedno u cilju ravnopravnog, kvalitetnog, inkluzivnog i demokratskog društva«, poručila je ravnateljica.

Oratorij u Beogradu

Oratorij za djecu i mlade u organizaciji Beogradske nadbiskupije i Pastoralnog centra *Papa Ivan Dobri* održan je u subotu, 20. travnja, u prostorijama spomenutog Pastoralnog centra. Susret je započeo u prijednev-

nim satima, okupljanjem u dvorištu *Marijanuma*. Nakon igre i druženja susret je nastavljen u multimedijalnoj dvorani, gdje su animatori iz Subotice održali duhovnu radionicu na kojoj su prije svega djeca govorili o svetosti i svecima. Kako bi djeca bolje razumjela da jedan sasvim

Projekt polazi od strateškog opredjeljenja Srbije da je inkluzivno obrazovanje osnovno pravo svakog djeteta i polazna točka za razvoj pravednog, otvorenog i demokratskog društva. Ovaj projekt, koji obuhvaća oko 10 posto škola u Srbiji i oko 5.000 stručnjaka iz područja obrazovanja, iznosi pet milijuna eura, a financiran je od Europske unije i UNICEF-a.

Ž. V.

običan čovjek zapravo može postati svet i kako bi im bolje približili sam pojam svetosti, animatori su ispričali priče o životima pojedinih svetaca. Tako su govorili o svetoj Riti, svetom Josipu Kupertinskom, Padre Piu, blaženom Karlu Akutisu, ali i o svetom Ivanu don Bosku. Govoreći o životima, naizgled sasvim običnih ljudi, djeca su mogla čuti od animatora i posebnosti vezane za ove svece, koje su dobro zapamtili jer je nakon druženja uslijedio kviz upravo na ovu temu – svetosti.

Nastavivši druženje u dvorištu, animatori s djecom i mladima iskoristili su lijepo vrijeme na najbolji mogući način, nakon čega su razigranost i igra nastavljena u dvorani.

Misno slavlje u katedrali Uznesenja Blažene Djevice Marije predvodio je katedralni župnik i rektor *Marijanuma* vlč. **Mihael Sokol**. U interaktivnoj propovijedi, vlč. Mihael je govorio o pozivu, podsjetivši sudionike oratorija na duhovnu radionicu koju su imali na početku susreta. U razgovoru s djecom, propovjednik je govorio o različitim pozivima, zanimanjima, a naposljetku i o duhovnim zvanjima.

M. A. Kanelić

ZOVEM SE: **Ivan Vojnić Mijatov**

IDEM U ŠKOLU: OŠ *Matija Gubec*, Tavankut – 1. a razred

IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI: idem na folklor

VOLIM: igrati se s bratom vani

NE VOLIM: kad mi mlađi brat pokvari igricu

U SLOBODNO VRIJEME: igram se s bratom i čitam (učim)

NAJ PREDMET: matematika

KAD ODRASTEM ŽELIM BITI: kuhar

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga.
Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomesječnog djeteta i pomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem višenamjenski poslovni prostor u BiH, RS Srpska, Istočno Sarajevo u centralnoj gradskoj »A« zoni na šetnici Dr. M. Lazića, veličine 100 m² + 35m², idealan za predstavništvo kompanija, organizacija ureda ili automatskih kazina iz Srbije, Hrvatske, Mađarske. Kontakt email: lindov@yahoo.com ili viber: +964-781-891-68-75.

Prodaje se trobojni plug (14 cola) obrtač *regent* fiksno s predplužnjacima i 2 crtala i 2 kotača u radnom stanju (2.200 eura). Telefon: 064-228-11-00.

Potreban konobar ili konobarica za rad u sezoni na Pelješcu. Osigurana je hrana, smještaj, plaća je po dogovoru. Kontakt osoba Jasmina Kušić +385-99-5977155.

SOMBOR - Prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025-5449220; 064-2808432.

Potrebne njegovateljice s europskim papirima za njemačku agenciju. Prijava na zdravstveno osiguranje dok radite. Ne plaćate proviziju. Plaće su za slabije znanje njemačkog jezika od 1.500 eura, a za bolje od 1.800 pa više.

Ja sam uz vas 24 sata dok ste na šteli. Sva pitanja i prijave možete poslati putem WhatsApp ili Vibera. +381-63-708-05-60. Budite i vi dio našeg tima. Jovanka

Prodajem poljoprivredno zemljište, parcele broj 33565/1 i 33564 k.o. Donji Grad, za 8.500 eura/jutro. Kontakt 064/3758889.

Izdajem u najam poslovni prostor – 320 m², uži centar – Apatin – Ulica svetog Save 25
Pogodno za auto salon ili trgovinu. Ukupna površina s dvorišnim dijelom – 700 m²
Tel: 063/738-97-85

Prodajem njivu u Mišićevu površine 2 katastarska jutra, 14.000 eura. Informacije na telefon 064/300 76 14.

Prodajem nepokretnost površine 4.516 m² u Rudanovcu u okviru Nacionalnog parka »Plitvička jezera«, po cijeni od 165.829,00 eura. Informacije na telefon 063/888 71 34.

Prodajem mrežice za mlade voćke 270 komada, veličine 56 cm x 20 cm. Cijena 30 din/kom. Telefon: 064/9738601.

Spojena pruga od Novog Sada do Subotice

U Bačkoj Topoli spojen je posljednji dio kolosijeka na brzini pruži Novi Sad – Subotica, čime je završeno postavljanje novih tračnica na glavnoj dionici duljine 108 km.

Svečanosti su nazočili ministri **Miloš Vučević** i **Goran Vesić**, veleposlanik Kine u Srbiji **Li Ming** i zamjenik generalnog direktora kompanije *China State Railway Group* **Van Tong Jun**, kao i predstavnici lokalnih samouprava Novog Sada, Bačke Topole i Subotice.

Kineski konzorcij koji izvodi ovaj projekt počeo je testirati prugu na brzini od 200 km na sat i to na dionici od Novog Sada do Vrbasa, prenosi *Yu Eco* televizija. Kako je najavljeno, polovicom rujna trebale bi početi probne vožnje od Novog Sada do Subotice, dok su redovite vožnje brzom prugom od Beograda do Subotice planirane za kraj godine.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz *Hrvatske riječi* koji

VAŽI DO 7. 5. 2024.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priložen kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*. Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

HRT

Emisije programa za Hrvate izvan RH emitiraju se ponedjeljkom, utorkom, srijedom i četvrtkom na Drugom programu HTV-a poslije 18 sati i to prema sljedećem rasporedu:

- ponedjeljak u 18 sati i 20 minuta – dokumentarni film o Hrvatima izvan RH
- utorak u 18 sati i 20 minuta – *Glas domovine*
- srijeda u 18 sati i 20 minuta – *Pogled preko granice* – Hrvati u BiH
- četvrtak u 18 sati i 10 minuta – *Globalna Hrvatska*

Emisije se repriziraju ponedjeljkom i srijedom (dokumentarni filmovi o Hrvatima izvan RH i *Pogled preko granice*) na HTV 4 od 20 sati i 30 minuta, a *Globalna Hrvatska* reprizira se na HTV 4 subotom u 17 sati i 10 minuta. Na satelitskom HRT Int. sve spomenute emisije prikazuju se u skladu s vremenskim zonama, a mogu se pogledati i na multimedijskoj platformi HRTI te na internetskom portalu *Glas Hrvatske*.

VINKOVAČKA TELEVIZIJA

Televizijska emisija *Hrvatska rič iz Vojvodine* u trajanju od 45 minuta, emitira se petkom od 21 sati i 45 minuta. Emisiju realizira redakcija NIU *Hrvatska riječ*.

Proljetni raspust po mjeri

Prva doza mora (III. dio)

Završnicu je najteže napisati, pogotovo kada u nju treba stati četiri dana.

Šurilice po Krku

Dakle, bez puno uvoda krećemo s glavnim jelom. Za bilo koje mjesto volim dobiti preporuke iz prve ruke, a ako mi ne uspiju, koristim internet. Bježim od nekih plaćenih stranica i tražim slične meni. Za otok Krk, kao što sam spomenula, pronašla sam odlične trekove, staze koje treba prošetati, a na istoj stranici sam našla i preporuke za konobe. Nedvojbeno je pala odluka da šurlice moramo probati. Ovdje moram iskoristiti priliku i progovoriti o izrazu šurilice koji se često čuje kada netko objašnjava kako su neke žene sposobne za nešto, zapravo sposobne za sve. Zovu se šurilice. Volim taj izraz. A onda otkrijem da je Krk prepoznatljiv po šurlicama i bez iznimke griješim u izgovoru i mučim se da izbacim to jedno slovo »i«. Kako smo na Krku izvan službene sezone, nema gužvi i lako nalazimo mjesto u konobi *Gospoja* u Vrbniku, koju preporučam svima. Naravno, naručujem šurlice s kozicama, ali imamo i kušača mesa, pa tvrdimo da su i one s gulašom fenomenalne. Koliko mi se sviđa cijeli koncept šurlica, svjedoči i moja nova ideja da bih bilo gdje, a pogotovo u Vojvodini, rado otvorila radnju u kojoj bih osobno mijesila ovo čudo od tijesta. Ne brinem se da bi mi netko mogao ukrasti ideju, jer puno se radi o marketingu i osobi. Šalu na stranu, ne propustite ovu atmosferu. Tim više što uz ovo glavno jelo odlično ide vino koje rade u vinariji *Gospoja*.

Koliko mi se Krk svidio svjedoči i moje zalaganje za promjenu plana putovanja i još jedan posjet ovom prekrasnom otoku. Tom prilikom odlučili smo se za blažu šetnju i osvajanje najvišeg vrha. Kad ste na Krku, ne smijete propustiti popeti se na najviši vrh otoka. Uspon na Obvoz i Veli vrh s Treskavca među popularnijim je planinarskim stazama. Obzova je najviši vrh otoka Krka, a nalazi se na 569 metara nadmorske visine. Kao

i sama staza, vrh je potpuno kamenit, a pogled seže na okolne otoke poput Cresa, Plavnika, Prvića i Raba, ali i na obalu, a vidi se čak i obris Nacionalnog parka Sjeverni Velebit. Bilo nam je fantastično. Zapravo čarobno, jer smo uživali u čaroliji koju su činili vjetar i kleka. Zabava i ljepota su uvijek u malim stvarima. Moram stati s divljenjima Krku ako ikad želim završiti priču o ovom odmoru.

Sljedeći dan bio je rezerviran za Rovinj. Istina, prvotna ideja je bila pronaći smještaj u Rovinju, ali cijene su, iako je izvan sezone, daleko iznad naših budžeta, pa smo prihvatili ono što smo mogli, a to je jednodnevni izlet. Sjajno smo ga skrojili i danas kad zatvorim oči još uvijek mi se u glavi vide prizori prekrasnog Rovinja, zelenilo Zlatnog rta i naravno pogled s vrha crkve svete Eufemije. Nismo uspjeli dobiti mjesto u preporučenoj konobi, jer je sve bilo rezervirano, ali smo se zato odvezli do Linskog kanala i tamo kušali finu svježu ribu. U ovom kolu Rovinj nas je još jače pozvao na reprizu.

Za kraj mora – Rijeka

Na kraju priče ostaje nam Rijeka. Grad koji je možda i prvi grad na moru u koji sam kročila. Imala sam četiri godine i to nam je bila samo usputna stanica, ali još uvijek pamtim neke scene iz tog razdoblja. Ljeti mi nikad nije dovoljan za boraviti u njemu, ali uvijek mi je jako privlačan i ne mogu zažmiriti na to. Dali smo mu jedan dan i po dolasku s oduševljenjem otišli na Trsat i obišli tvrđavu s koje nam se odmah otvorio pogled na cijelu Rijeku. Preporučujem ovo svakome i dajte mu vremena, jer je tako lijepo samo sjediti i gledati dolje. More i Rijeka učinit će ostalo. Nakon toga smo obišli sve riječke prijavljene i neprijavljene kutaše i zaključili da se Rijeka voli. Nije to onaj gradić uz more u koji idete mirisati borove i satima sjediti na plažama, ali je to grad u kojem će vam svaki korak biti lijep.

Nismo stigli sve obići i morat ćemo se još puno puta vratiti na prekrasni Jadran. No, odahnuli smo i upili sve što smo mogli te se puni energije vratili u nove radne pobjede.

Gorana Koporan

Danijel Mandić, skyrunner

Trkač na velikim nadmorskim visinama

Sredinom travnja veteranska Skyrunning reprezentacija Srbije sudjelovala je na Svjetskom prvenstvu u Portugalu. Jedan od tzv. visinskih trkača bio je i **Danijel Mandić** iz Subotice, koji nam u kraćem razgovoru pojašnjava o kakvoj se atletskoj disciplini radi.

Prije svega, pojasnite našem čitateljstvu što je to skyrunning?

Skyrunning je posebna vrsta planinskog trčanja gdje se izlazi na vrhove preko 2.000 metara nadmorske visine. Službeno, postoji nekoliko formata ovih utrka kao što su sky ultra (utrka od oko 50 km dužine s oko 4.000 m ukupnog uspona), sky race (utrka od oko 25 km dužine s oko 2.500 m ukupnog uspona) i vertical (utrka do 5 km dužine s oko 1.000 m kumulativnog uspona). Odnedavno su u natjecateljski program uvrštene još dvije utrke: skysnow koja se trči po utabanim ski stazama, a dužine je oko 15 km s preko 1.000 m uspona, te utrka skystairs koja se trči po stepenicama u neboderima.

Od kada je skyrunning organizacijski aktivan na ovim našim prostorima?

Skyrunning Srbija postoji nekih desetak godina, a prije nekih 2-3 godine asocijaciji je pridružena i Crna Gora zbog svojih pravih skyrunning uvjeta. Hrvatska je svoju organizaciju osnovala koncem 2023. godine u čemu im je pomogao **Marko Nikolić**, osnivač Skyrunning Srbije. Međunarodna Skyrunning federacija ISF (International Skyrunning Federation) djeluje sa sjedištem u Italiji.

Kako ste se uspjeli kvalificirati za Svjetsko veteransko prvenstvo u Portugalu?

U biti, cijela naša priča počinje prošle, 2023. godine, preciznije sredinom srpnja, kada mi je povjeren zadatak da

budem vođa tima Srbije i Crne Gore na prvom Svjetskom prvenstvu za veterane, tzv. Mastersu, koji je održan u Nacionalnom parku Gran Paradisu (Alpi, Italija). Vodio sam tri reprezentativca Srbije i dva Crne Gore koji su trčali sky ultra utrku dužine 55 km s 4.100 m visinske razlike gdje se izlazilo na vrhove preko 3.000 metara. Moja zadaća je bila da im budem podrška na kontrolnoj točki na 35. kilometru utrke, gdje sam ih čekao s okrepom i opremom, ukoliko su je željeli mijenjati. Bilo je to odlično iskustvo i svojevrсна uvertira za daljnja natjecanja. Ove godine je krajem veljače održana utrka na Kolašinu (Crna Gora) koja je bila kvalifikacijska za drugi Masters. Na ovoj utrci sam izbio plasman i stekao uvjet za odlazak na Svjetsko veteransko prvenstvo koje je bilo na programu 20. travnja ove godine u

Europsko prvenstvo

Nашa asocijacija bila je sredinom sprnja na Prokletijama organizator Europskog prvenstva 2023. godine. Sudjelovao sam u kategoriji sky ultra, ali u tzv. open utrci.

Vouzeli (Portugal). Ekipu su ovaj put činila dva trkača iz Crne Gore i ja kao predstavnik Srbije.

Na koncu, kako je bilo trčati skyrunning u Portugalu?

Nastupili smo u utrci od 55 km s 3.500 m visinske razlike. Pratilo nas je veoma toplo vrijeme s temperaturama preko 30 stupnjeva, ali olakšavajuća je bila okolnost da smo prelazili preko mnogo potoka i riječica i na taj način se osvježavali. Utrku smo uspješno završili sva trojica.

D. P.

POGLED S TRIBINA

Kolo odluke

U nastupajućem vikendu igra se 33. kolo 1. HNL, a dva susreta bit će pod posebnom lupom hrvatske nogometne javnosti. Prije svih, derbi na Rujevici koji bi mogao donijeti i konačnu odluku o novom prvaku, ali će i susret na Opus Areni u Osijeku biti jednako zanimljiv, jer bi mogao izravno odlučivati o posljednjem europskom mjestu. Dakle... Zahvaljujući kiksi na gostovanju kod *Lokomotive* (1:3), *Dinamo* u nedjelju stiže u Rijeku kao vodeća momčad s bodom prednosti. U ovakvom raspletu *modrima* je i bod dovoljan da do kraja prvenstva sami drže sve u svojim rukama, dok će *bijeli* jednostavno morati pobijediti ukoliko žele ostati u igri za osvajanje naslova prvaka. Ovaj susret je praktično i odlična uvertira u nastupajući dvomeč istih rivala u velikom finalnu Hrvatskog nogometnog kupa, koji se od ove godine ponovno igra u dvije utakmice. Na drugom kraju Hrvatske, u glavnom gradu Slavonije, Osijek na svom novom, prekrasnom stadionu dočekuje

najugodnije iznenađenje, uz jamačno *Rijeku*, proljetnog dijela nogometnog šampionata. Osokoljena pobjedom protiv favorizirane *Rijeke* (do tog trenutka lidera tablice), momčad *Lokomotive* i dalje ima šansu izboriti izlazak u Europu, te pokazati kako pobjede protiv sve tri prvoplasirane momčadi nisu plod slučajnosti. Pobjedom protiv *Osijeka* bili bi jednom nogom u kvalifikacijama za Ligu konferencije, baš kao što bi i Osječani trijumfom praktično vizirali euro putovnicu. Subotnje »malo euro finale« bit će super zagrijavanje za nedjeljni veliki finale ligaške sezone 2023./24. Pobjednici ova dva duela imat će golemu prednost u posljednjim kolima prvenstva, dok će neodlučeni ishodi samo prolongirati konačni poredak na ljestvici 1. HNL. Ali, jedno je sigurno: prvi razred hrvatskog klupskog nogometa je, iz sezone u sezonu, sve kvalitetniji i rezultatski neizvjesniji. Na radost svih ljubitelja domaćeg nogometa, ali zasigurno i izbornika reprezentacije **Zlatka Dalića**. Posebno zbog činjenice kako je još uvijek u dilemi oko izbora putnika na sve bliži Euro u Njemačkoj.

D. P.

Umotvorine

- * Vrlina je pobjeda volje nad nagonima.
- * Štedljivo hvali, još štedljivije kudi.
- * Ništa ne obmanjuje poput očite činjenice.

Vicevi, šale...

Djevojka piše poruku bivšem momku:

– Namjerno ti nisam pisala neko vrijeme kako bih izazvala tvoje zanimanje. Kako si?

On odgovara:

– Ja... oženio sam se, imam dvoje djece...

– Moja žena je išla na terapiju mršavljenja jahanjem.

– Stvarno?! Pa kakav je rezultat?

– Konj je oslabio osam kilograma.

Mudrolije

* Ima nešto gore nego biti grešnik – nijekati da jesi grešnik.

* Živcirati se znači osvećivati se vlastitom zdravljom zbog gluposti drugih.

* Ljudi nikoga ne mrze više od onoga koji govori istinu.

Vremeplov – iz naše arhive Dramski odjel HKUD-a Vladimir Nazor, Sombor, 2005.

Didine pripovetke (iz knjiga Balinta Vujkova) Pekarov čađav šegrt

Bio pekar pijanac, al u selu jedini, i zarada opet teče ko izvor-vođa. On imo brata pukog siromaka. U njegov bio sin jedinak. Daće ga pekaru na zanat.

– Ni ne dam ga više iz kuće – pekar pristaje od prve riči.

Bar će bit koga u kući da peč žari i svit posluži.

– Dobro – pristane i deranov otac – al još u jednom da se razumimo: ti nisi samo pijanac već si i teške ruke.

– Jesam, ne tajim.

– E, ja opet ne tajim da bi umro za ovog derana. Ne kažem da ga ne pokaraš, al tuć ga možeš samo po turu. Nemoj po glavi el po drugom mistu pa da ga kako ubogaljiš, jel se onda nećeš nanet glave makar smo ja i ti pod jednim srecetom ležali.

Sluša to i deran, pa dobro pamti, al i majstor, jel je siromak grom od čovika, a čovik od riči.

Deran sad radi, a majstor samo novce prima i bocu dadija. Deran užari peč – majstor se ne da razbuditi. Kad se malo otrizne, peč već hladna – krv ispadne gnjecav.

– Šta me ne zoveš na vrime?! – i udri šegrtu po turu.

Drugidaš pomeće krv, zagrije se od žerave pa se mora dvostruko raslađivat vinom. Dok ne dođe sebi, krv već priplanio.

– Šta me ne zoveš na vrime?! – i udri šegrtu po turu.

Zalud pravdanje – siroma šegrt je uvijek kriv. I vidi on jedared: ovako se ne da durat.

Triba tu sebi pomoć. Nakupio čađi na lopatu, lipo sio na nju ko vrebac kad se kupa u pravu i sad čeka da se majstor-stričko razbudi. Ne radi ništa.

– O, ti već ni peč ne žariš, a tisto se već krenilo! – majstor se oma laća tura.

Nek mu je! Šegrt ga samo vuče ispid tista i smije se da pukne. Majstor će jedared pogledat, pa ima šta i vidit: tur oprašio od čađi, tisto zaprašio!

Tuko bi on sad derana i po glavi i po rukama, al onaj njemu:

– Bačo nit zaboravlja rič, nit se šali kad štogod kaže!

Zna to i majstor, ta o rođenom bratu se radi. Šta će!

I on se misli: triba tu kako pomoć. Ne mož se durat da baš niko ne radi: ko će zaradit na piće? I smisli on kako će: pokupio svu čađu, sad nek deran načađavi čakšire!

Počo sad derana tuć ko vola. Ovaj vidi da se sad baš nikako ne da durat, pa donese vina i biž! skloni se u kaki budžak i otud viče:

– Stričko, žarite peč sami! Kad meni ni čađe ne date, radite!

Šta će majstor, mora se sam latit posla. Nek se lati, al šegrt neće ostat samo na tom. Oće on svom majstor-stričku rođenom malo i duga vratit.

Majstor loži pa loži, kad jedared vidi da peč vraća i dim i čađu. Pocrnio majstor ko da je u odžaku visio, a pocrnilo i tisto. Istrči – vitra nigdi. Tako jedan dan, tako drugi dan, pa da pobisne, kad će jedared pogledat na odžak. Imo je šta i vidit: šegrt sidi lipo na odžaku, zadnio ga i vraća dim. Kad je majstor vidio kaka roda se nasadila na odžak, malo nije puko od bise.

– Šta ti tamo radiš?!

– Ništa, stričko moj rođeni. Kako ste se latili pa svu čađu otmete od mene, eto susto sam već tražeć je, pa sam malo sio i mislim se: Bože, Bože, di bi ja mogo malo nagaravit čakčire?!

Šaljive hrvatske narodne pripovijetke, 1958.

Rič po rič

Piše: Željko Šeremešić

Selo, danaske i sutra

Iđemo Marin i ja iz atara ko pokisniti. U putu študiram, možda j' bilo bolje da nismo ni išli vidit naše žito. Ta ni sam naše žito, ta cili atar za plakat. Mislim se, na kraj krajeva sve j' to do dragog Boga šta god mi mislili. Svit ko zakoračio u novi vik, došle te nove tehnologije kako se kaže moderno, ovaka, onaka pamet, ide svit naprid al bome kako ja vidim ide još bržje kraju. Zamoljim ga kad već imamo vrimena, što b' on reko da nam prođe vreme, da mi malo provoza po selu. Čujem furtom se štagod opravla i pomalo pravi, da ide na bolje, pa da i to vidim. Krenili, bome sve izasfaltirano, bome što b' rekli zategnito ako glediš kako j' prija bilo. Bome, sve lipo, al neka gledat priviše livo jel desno. Bože dragi, pa ti si nas stvarno napušćo, mislim se. Čeljadi, bać Minkova kuća srušita, krov spo, sam zidovi ostali, pendžeri zjapu. Čiča Jozine kuće nema, porušita, ispid kuće tabla, piše prodaje se. Od naše tetke Đule kuća napušćana. Ajd što j' napušćana, al priko tarabe se vidi korov o-ho-hooo, do krova. Pendžeri polupani, korov raste i u soba. Toliko prazni kuća, porušiti i zapušćani, ta to nisam mogo n i zamislit, ni sanjat da će kadgod ovako bit. Dotle da ćemo dotirat. Iđemo, ja brojim. Svaka treća prazna. Marin objašnjava, pa ispadne da u svakoj četvrtoj sam jedno čeljade živi, jel matori momak jel matora divojka, jel dida, jel baka. Bome ne znaš di gorje, u ataru jel u selu. Ni jedna kuća da se pravi. Ono što se kaže od početka, nova. Čo sam da su nas izbrojali na 'vom posljednjem popisivanju i da nas ima manje, i to odviše manje, al da to sve ovako izgledje nisam ni mislio. Pa čeljadi, u ataru fali vode ko za umrit a bome u selu fali i nas čeljadi ko za umrit. Pa ću Marinu: »Pa šta j' ovo, Marne? Pa ovo ni za gledat. Zno sam da svit ne ide kako triba i di triba, al da i naše selo ide baš tako. Ta šta smo mi Bogu zgrišili?«. »E dida, dida, svi što ste je sade nabrojali ko što znate umrli, dica i unuci ošli na truli zapad jel u veće varoši živit. Tamo ima posla, a kako se moderno kaže i kvaliteta života je veća. Ko će ostat na selu! Kako sve ide, sve nas manje, u ambulante će možda radit jedan doktor, poštu će nam zatvoru ko u komšijskom mistu a ako kakom pametnom tamo gore spadne na pamet rad šparanja nam možu i ovu našu mesnu zajednicu zatvorit«, Marin će. Ju-ju-ju, pa ovo je od gorjeg, gorje mislim se u sebe pa ću: »Marne, pa ako tako bude ko će živit tu? Kadgod nismo imali ni struju, ni vodu, ni puteve a sade sve imamo a opet čeljad jel umire jel biži«. Marin objašnjava da može i gorje, i škulu da nam možu zatvorit pa da dica idu u komšijsko selo jel varoš učit, da nas i to može strefit. Kad vidim digod jedni baš opravljaju kuću. Pitam Marina koji su ovo što imu. »E, to su ti oni dida što su se doseljili u selo. Dobili kuću od države pa došli da selo ne izumre što se kaže«, Marin objašnjava. Bome študiram ko j' tu pametan, ne ide mi u glavu kako to da jedni umiru, bižu na nebo, drugi bižu u varoš jel na truli zapad, a jedni ope' na selo dolazu. Kako nama vamo ni dobro a njima valja? To mene ne ide u glavu.

U NEKOLIKO SLIKA

Blagoslov žita

Žednik

Stara Bingula

Mala Bosna

Ruma

Kompirača sa podgrlinom

Recept koji objavljujemo u ovoj godini KuHaRu recept je **Ruže Silađev** iz Sonte.

Stari Šokci u Sonti su bili vrlo kreativni u pogledu pripremanja hrane, jer su uspijevali s malom lepezom namirnica praviti različita jela. Uglavnom su se služili onim što su sami proizveli. Namirnice su se poslije sezone sakupljanja čuvale u vojatima (ostavama) i trapovima (rupe iskopane u zemlji obložene slamom i prekrivene slamom i zemljom s malim otvorom, vratancima). Jedno od jela za koje nije trebalo ići u kupovinu je i *kompirača* (krumpirača) *sa podgrlinom* (slanina ispod grla svinje) ili običnom slaninom, krvavicom ili sa svježim kobasicama i rebrima. Najsladše je bilo ako su slanina ili rebra bili izvađeni iz salamure, ali sasvim je nepce zadovoljeno ako je slanina (podgrlina) bila dimljena kao u ovom slučaju.

Sastojci:

600 g krumpira
1 dl brašna tip 500
2,5 dl mlake vode
1 ravna žličica soli
1 uzvrh žličica mljevene, crvene paprike
mast za podmazati pleh (tepciju)
slanina

Priprema:

Namastiti pleh, preko njega poredati kolutove krumpira. Brašno, sol i papriku pomiješati s vodom i preliti preko krumpira. Nije bitno da baš svaki krumpir bude preličen ovom smjesom. Smjesa je rijetka i lijepo klizi između slojeva krumpira do dna pleha. Taj dio se vrlo lijepo dolje zapeče i svatko to voli.

Stavi se u pećnicu zagrijanu na 190-200 stupnjeva. Kada odozgo porumeni, stavlja se tanko rezana slanina. Čim je malo porumenila ili se počinje kriviti, okrenuti je na drugu stranu. Nakon što se i druga strana zapeče, provjeriti cijelu krumpiraču od dolje je li pečena. Sve skupa pečenje traje do jednog sata.

Ako se namirnice stavljaju iz salamure, moraju se prije oprati kako bi se odstranio višak soli. U tom slučaju stavljaju se ranije na krumpiraču, jer se moraju peći najmanje sat vremena. Budući da se u Sonti obožavaju jela sa žlicom, ispred *kompirače* sa *podgrlinom* se jede bilo koja čorbica, a uz *kompiraču* salata može biti ukiseljena (zimi), a svježja u ostala godišnja doba.

Šokci u Sonti krumpir imenuju *kompir*, pa prema tome ide i ime jela *kompirača* i još jedno jelo: *mutana kompirača*.

KuHaR tradicijskih jela pripremamo uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

5plus

JEDNOM POLISOM pokrijte 5 rizika

Osigurajte sebe, svoj automobil i putnike u njemu samo jednom polisom

Maksimalan oprez u vožnji, briga o automobilu i ljudima u njemu nekada nisu dovoljni da nas zaštite od nepredviđenih okolnosti poput kvara vozila, loma stakala i prirodnih rizika. Bilo da ste na odmoru ili službenom putovanju, uz polis **Paket 5+ Milenijum osiguranja** nećete morati da brinete zbog okolnosti koje nisu pod Vašom kontrolom.

Ovom polisom osiguravate se od **pet najčešćih rizika** i obezbediti:

1. Osiguranje od loma stakala na putničkom vozilu;
2. Osiguranje putničkog vozila od oštećenja usled prirodnih rizika;
3. Osiguranje lica u putničkom vozilu od posledica nesrećnog slučaja – nezgode;
4. Pomoć na putu;
5. Zamensko vozilo.

MILENIJUM OSIGURANJE

Vreme je da odabiremo naš putnik

www.mlos.rs

011/ 715 23 00

FREKVENCJE:

NOVI SAD 90,0 MHz

SUBOTICA 90,7 MHz

SOMBOR 95,7 MHz

NIŠ 102,7 MHz

www.radiomarija.rs

@Radio.Marija.Srbije

@radiomarijasrbije

KONTAKT:

Ured: 024/600-099

Program: 024/600-011

SMS: 063/598-441

Slušajte nas i na aplikacijama:

Radio Marija Srbije

Radio Maria play

Kršćanski glas u vašoj kući!

ILI-ILI

AKCIJA

Priključenje **BESPLATNO**

+ Birate između:

- 6 meseci po 1 dinar ili
- 12 meseci sa 50% popusta

Astra
Telekom

011 44 22 009

**SLOŽITE
KOCKICE
U ODGOJU
VAŠE DJECE**

UPIS:
od 1. travnja
do 31. svibnja 2024.

**ŠKOLSKA
2024./25.**

**UPIS
U 1. RAZRED
OSNOVNE ŠKOLE**

**NASTAVA NA
HRVATSKOME
JEZIKU**

**OŠ „Ivan Milutinović”
Subotica i Mala Bosna**
024 671 180
064 11 472 88
08.00–18.00
os.ivanmilutinovic24@mts.rs

**OŠ „Matija Gubec”
Tavankut**
024 4767010
8.00–13.00
info@osmgubec.edu.rs

**OŠ „Matko Vuković”
Subotica**
024 4562 573
9.00–14.00
osnovnaskola@
matkovukovic.edu.rs

**OŠ „22. oktobar”
Monoštor**
025 807 531
9.00–14.00
os22oktobar@mts.rs

**OŠ „Vladimir Nazor”
Đurđin**
024 4768 035
024 4768 677
8.00–13.00
osvnazor@gmail.com

**Potrebno je zakazati termin putem
eUprave ili kontaktirati izabranu školu.**